

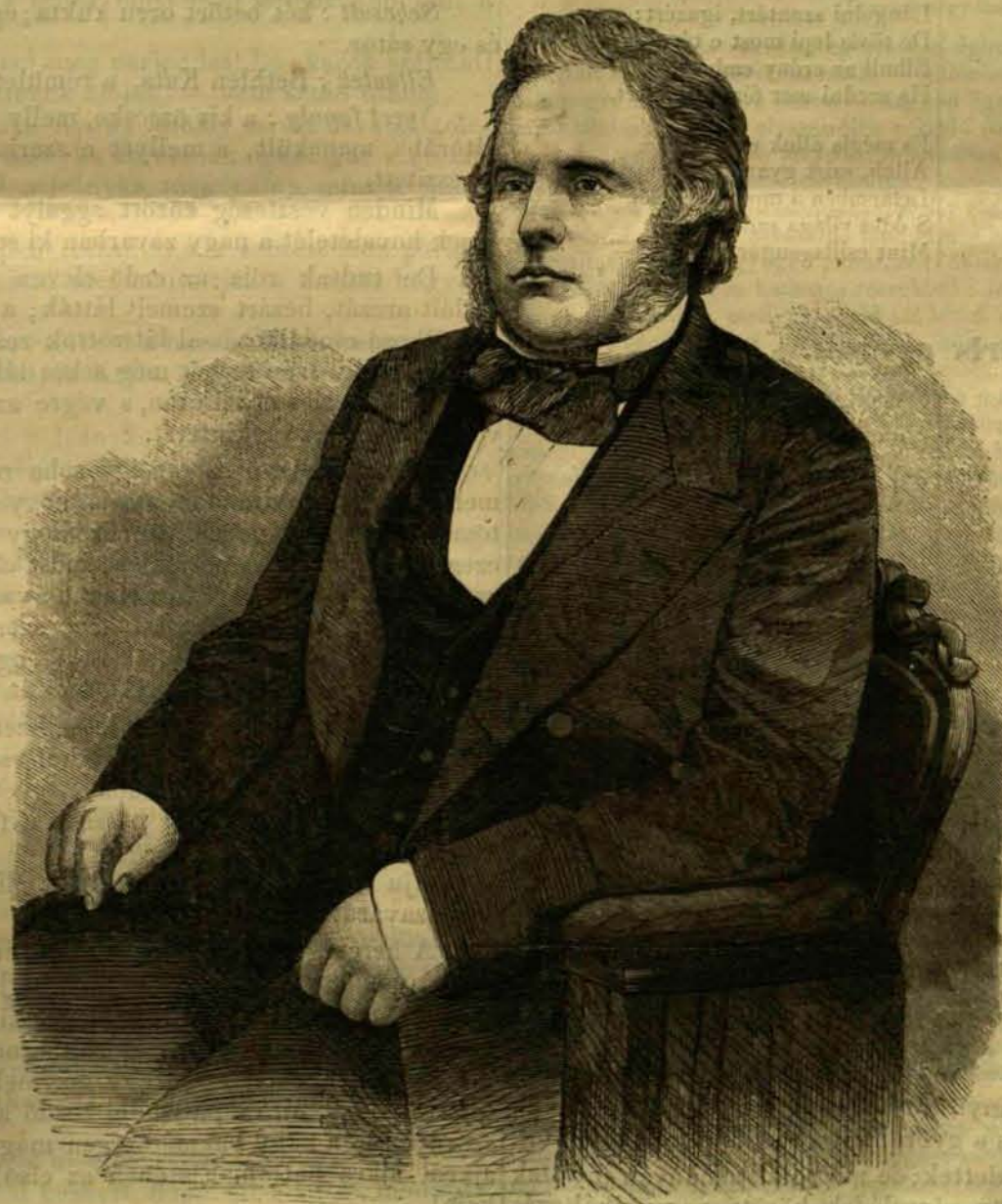

A Vasárnapi Ujság hetenkint egyszer nagy negyedrében egy és fél iven jelenik meg. — Előfizetési díj 6 hónapra Buda-Pesten házhoz küldve vagy postai úton a Politikai Ujdonságokkal együtt 4 pft. vagy 4 ft. 20 kr. új pénzben. Az előfizetési díj a Vasárnapi Ujság kiadó-hivatalához (egyetem-utca 4. szám) bérmentve utasítandó.

John Bright, az angol reformpárt vezére.

Bright (olvasd : Brajt) János, az angol reformpárt fővezére s június hóban sikerült, és most mint határozottan radikal érzelmű, néhány év óta egyik legkitünőbb férfi az angol belpolitika terén, a conservatív választó-községet az 1847-ki általános választásokig képviselé, mikor is Manchesterben lön elválasztva. Ekkor tartott beszédében kinyilatkoztatá, hogy minden párttekintet nélkül, a haladást előmozdító rendszabályokat fogja támogatni, akármelly oldalról indítványoztasanak is azok, s e nézetét követte is, midőn az utolsó parlament-ülések alatt Derby kormányzását támogatta. Erősen védelmezte a szabadkereskedést célzó indítványt; a rabszolgakereskedés elnyomását célzó indítványnak ellenmondott, kiemelve, hogy azáltal Anglia sok kellemetlenséget szerezne magának, a nélkül, hogy mégis célzt érhetne.

1838-ban tagja lett az „Anti-Corn-Law-League“ (gabonatörvényellenes) társulatnak s nemsokára kedvelt szónok lett annak gyűlésein. Nevezetesen a londoni Drurylane-színházban tartott fölolvasásai egész Angolországban ismertté tették nevét; hasonlólag igen tevékeny részt vett a társulat céljai támogatására 1842-ben Manchesterben, 1842-ben pedig Londonban föllállított „bazar“ létesítésében. — 1843-ban áprilisban Durham képviselőjé akart lenni, de e terve ekkor nem, hanem csak a jövő

JOHN BRIGHT.

szenvédelytelen. Parlamenti pályafutása 1855-ig, ez időszak utáni ténétében van megírva. — Kezdetől fogva roszalta a háborút (Oroszország ellen).

országgal, nem a nagy békeszeretetből, hanem oly okoknál fogva, melyekben Anglia legértelmesebbjei egyetértettek vele. Ez által elveszté választói kegyét s a következő választások alkalmával kimaradt a parlamentből nemcsak, hanem Angliában egyikévé lett a legnépszerűtlenebb férfiaknak. Ez időben nagy betegség is meglátogatta.

Sokan hitték már, hogy lefutotta politikai pályáját. De ez állapotban nem sokáig maradt; mert Birmingham megválasztá követének, Manchester pedig, hol keresztülesett, nagy tiszteletadásal hódolt érdemeinek.

A parlament utolsó szakában tehát ismét megjelent az alsóházban. Egy ideig hallgatagon viselte magát; de lassankint ismét belejött előbbi szerepébe s az India feletti vitatkozásokban újra pártvezetői állást foglalt el. Szónoklatában az előbbi erő nyilvánult, kivéve, hogy a szavak most valamivel válogatottabbak voltak. A bekövetkező reformmozgalmakban nagy tevékenységet fejtett ki s a legközelebb megnyílt parlamenti időszak alatt nagy szerep vár reá, mivel az alsóházban a választási reformot fogja indítványba hozni, melly szerint az alkotmányos jogok gyakorlásába az angol népnek az eddiginél nagyobb része fogna befolyást nyerni.

Magamra állok.

Magamra állok egyedül,
Minden láncz kettészakadt,
Minden varázs szétfoszladott;
Hittem, küzdelmem béreül
Egy — az önérzet maradt.

A barátság, a szerelem,
Miknek életem reggelén
Szívem, lelkem felszentelém:
Nem töltik üdvvel kebelem, —
Csak kísértni járnak felém.

A kik voltak barátaim —
Érez jellemű, lelkes fiak:
Ah ők — ah ők elhaltanak, —
És a dicsők szent sirjain
Hideg bogáncsok inganak!

A szerelem? Kevés, a mit
A szerelemlől mondhatok.
Lehet, tán bennem volt az ok:
Tulvittem lelkem álmait,
S a föld tárgyat nem adhatott . . .

Fenn maradt a küzdés tere,
Lángolni szentéért, igazért;
De tövis lepi most e tért. —
Elhull az erény embere,
Ha szedni mer fénylő babért.

És mégis állok egyedül —
Állok, szirt gyanánt, rémesen;
Lelkemben a mult megjelen
S édes világa szétterül,
Mint csillagsugár az egen. —

Medgyes Lajos.

Andris gyerek.

Sír-ri szegény Andris gyerek,
Arczán a köny csakugy pereg . . .
„Édes anyám merre vesztél?
Kis fiad már rég keresgél?”

És a kertet gyöngye lába
A garádig összejárja;
Meggérdezi a virágot,
Édes anyja nem-e járt ott?

Sír-ri szegény Andris gyerek,
A kit keres nem lelthe meg;
S kiül búsan az utcára,
Az utcának a porába.

„Gyere Andris, gyere velünk,
Játszani a rétre megyünk.“
Nem mehetek: anyám várom,
Tán még ott van a vásáron.”

Sír-ri szegény Andris gyerek,
A kit úgy vár nem jöve meg. . . .
Piczi szája egyre kérdi:
„Mikor fogsz már hazatérni?!”

Apja szeme könybe lábad . . .
„Gyermekem, ne várd anyádat;
Nem jön vissza már többet ő, —
Fogva tartja a temető . . .“

Hullanak a falevelek,
Andris könnye már nem pereg;
Édes anyját föltalálta, —
Mennyországba ment utána.

Kuliffay Ede.

Az ország titka.

Történeti beszély, P. SZATHMÁRI KÁROLYTÓL.

(Folytatás.)

E közben a szarvas könnyű lábai átröpülték a tért, szétrugták a tüzhöz állított edényeket s a gyors állat a sátrak között továtünt.

A leányok szaladni kezdtek; de még csak néhányan jutottak a tisztásabb kikötőbe, midőn a cselédek között nagy sikoltozás támadt, mellyet azon rémület okozott, hogy most a tisztáson egyszerre egész csoport vad jelent meg: nyulak, őzek, szarvasok csapja, s ezek között pár csinos vadkan is; és e szép társaság egyenesen és elvakultan a konyhák felé tartott.

Most a zavar tetőpontját érte. A cselédség szétrobbant; a nők rémületen rohantak a sátrak felé; míg némellyiknek, ezek között Bethlen Katának is, a félelem lábait megszibbasztá, úgy hogy egyetlen lépést sem birtak tenni.

De ugyan e perczen, oldalt a vadak kirohanási helyétől, vadászok törtek elő, kik hihetőleg észrevevén a hajtók által elkövetett hibát, a nők védelmére siettek.

Legelső vala ifju Apaffy Mihály, ki gyönyörű fehér lován egyszerre a sátor elé ugratott, ez által egy épen arra tartó vadkanak más irányt adva, melly azonban lova lábán agyarával oly vágást ejte, hogy a nemes állatot nem lehetett megtartani. Gazdájának így alig volt annyi ideje, hogy Katát, kinek szemei előtt egyszerre elveszett a táj képe s egyszerre roskadozni kezdett, magához paripájára ragadja, — aztán kénytelen volt a vadak futás-irányát követni.

Nem sokára hallatszott a puskaropogás a hálóknál is, melly a hajtók ügyetlenségét némileg kimenté, bizonyítván, hogy az általuk üzöbe vett vadcsoporthoz csak egy részét szalaszták ki a kellő iránytól.

A tragikomikus esemény, melly a konyhák és sátrak terét vert had táborhelyéhez hasonlítá, a milly gyorsan bekövetkezett, oly sebesen le is járt; a szakácsok, kik kezükben a keverőkanállal akarák magukat védeni a vadkanok ellen, rejtekhelyeikből előjöttek; a mentő sátorfalak lakosai előtünedeztek; a feldöntött kukták, főzőnek, lábasok és fazekak újra talpon álltak, s néhány vadászeb vidáman lakozott a kidölt edények tartalmán.

Most számbavette magát a társaság s úgy tapasztalták, hogy a hadi-kimutatás illy formán üt ki:

Halott: néhány megboldogult fazék.

Sebesült: két betört orru kukta; egy szakácsné rázsaszoknyája és egy sátor.

Eltüntek: Bethlen Kata, a rémület, és igen sok jó izü eledel.

Nyert fogoly: a kis őzecke, melly rémültében épen Bethlenék sátorába menekült, s mellyet e szerint aggódó anyja csakugyan elveszített.

Minden veszteség között aggályt csak Kata eltünése okozott, kinek hovalételét a nagy zavarban ki sem tudá megmondani.

De tudtak róla az erdő eleven zöld fáí, mellyek halvány elalélt arczát, bezárt szeméit látták; a fölvert madarak, mellyek sajnálkozó csodálkozással látszottak reá visszatekinteni; a sebzett paripa, melly szép terhét még sebes lába daczára is büszkén hordozá a tündéries erdei uton, s végre az ifju lovag, ki le nem tudá venni róla imádó tekintetét.

Ő nem tudja, ő magát így soha nem érezte! . . . Félelem ez, melly szívét annyira dobogtatja, hogy saját maga előtt is hallhatóvá válik? . . . Honnan van az, hogy ő, ki máskor daliásan, dőlczegen szokott ülni paripáján, most akaratlanul nyerge elé, szép zsákmánya felé hajlik? . . . Honnan van az, hogy szeretné, miként e gyönyörű szempilláktól takart szemeket már nyitva lássa, s mégis őrzi azokat a szellőtől is, nehogy fölnyiljanak s a bűvölet, melly lelkét megköté, eltűnjék, s talán örökre? . . .

Három izben hajolt már le egészen a kedves gyermek arczához; de egy-egy irigy ág, melly hol csalmájába, hol mentéjébe fogózkodott, meggátolá s midőn negyedszer is tenni akarná, egy kálvinista varju elkezdett beszélni a feje fölötti bükkfa tetejéből.

„Kár! Kár! Kár!“ . . .

Ifju herczeg, ifju herczeg! . . . Miért nem hallgatsz a természet szavára! . . .

A herczeg boszankodni kezdte, s ha a fáradságot nem sajnálná, most nyomban lelővi azt a károgó varjut a jó tanácsért.

A paripa már lassabban megy; ki is ért már egy tisztásra, a hol gazdája könnyen visszafordíthatná; de nem teszi, sőt csodák csodája! az a delej erő, vagy ód, melly akkor még föl sem volt találva, ajkait újra a pirosodni kezdő ajkakhoz vonja s csak akkor szörnyed el a nagy vakmerőségen maga is, midőn a villany-szikra ajkról ajkra pattan. Életében az első szerelmi csók elcsattant ajkain! . . .

És az az érzet, melly ekkor idegein átrezgett, oly nyilván mondá, hogy e csók elhatározó élete felett, s azok az ajkak, mellyek elébb még csak alig pirosodtak a leányka halvány arczán, titkosan még az alvó léleknek is elbeszélék, mi történt. Az átpattant szikra

elment a megállott szivhez s mondá neki: dobogj sebesebben! Elment a halvány arcához, s mondá neki: pirulj ki gyorsan! Elment az alvó szemekhez s parancsolá: nyiljatok föl! . . . És minden úgy lett, a mint meghagyá! . . .

De most felkelt az ész és szigorú szemlét tart ez események fölött. Reá kiált a szivre: lassabban! . . . El ne áruld magad! . . . Parancsol az arcznak: add vissza a vért a szivnek s szemeknek: legyetek szigorúak, mintha mitsem tudnátok arról, a mi történt! . . . És minden úgy történt, mint az ész parancsolá.

— Hol vagyok? — kérdi a leánya.

— Itt vagy ölemben, karjaimban, kedves gyermek — mondja hévvel az ifju lovag. Kiragadtalak a halál körmei közül s most enyém, enyém vagy mind örökkön örökké! . . .

— Mi történt? kicsoda kegyelmed? . . .

— Ne kérdezd azt, mi történt; azt se kérdezd, ki vagyok! . . . Nem történt egyéb, mint az, hogy a halál el akart ragadni; én erősebb voltam nála és elragadtalak tőle. . . Ki vagyok? . . . Gondolj annak, kinek szeretnél, — s én az vagyok, az leszek. . . Szolgád, rabod, ha akarod; fejedelmed, ha parancsolod; lábaid zsámolya, ha kedvesebb neked, vagy imádód, ha lelked erre vágyik! . . .

Most Katának úgy tetszik, mintha lovagját fölismerné s ime a szeretni kezdett ifju ajkaira függesztett szemek, most még komolyabbakká válnak s az ajk negélylyel tárul föl.

— Oh kegyelmes herceg! . . . Vezess szüleimhez! . . .

— Ne nevezd te így engem! Nem vagyok én neked sem fejedelem, sem herceg; csak sziv, melly érted ég, csak fő, melly veled gondol, és kar, melly parancsol követi.

És pedig e parancsolat követő karok még folyvást a leánya karcsu derekát ölelék.

Észrevette ezt Katalin s arcza most még szigorúabb lön; a szemérem pirja égett azon.

— Kérlek herceg, állítsd meg paripádat! Le akarok szállani! Mit mondanának, ha így mennék eléjük, — veté aztán utána.

S most már, jó későn, ifju Apaffy Mihály szivét is korlátolni kezdé az ész. . . Belátta a leánya kérésének igazságát s érezte, hogy maga sem szeretné, ha a leánya más volna, mint a minőnek látja.

Megállott; hölgyét szépen leszállítá s a sebzett lábu paripát kantáron vezetve, gyalog vezeté megmentettjét a messze hagyott gyűlhely felé.

E közben már az erdőt fölveré a mindenhol keresett Katalin neve, és azok között a kedves Klára siránkozó hangját jól ki lehetett venni.

— Siessünk! — unszolá a leánya, vezetőjét, ki most mély hallgatásba merült s igen mélyen érzé azon magyar közmondás igazságát: „hogy könnyü lóhátról beszélni!“

Valamit kérni akart; de sehogy sem tudta a szavakat megtalálni. Utoljára is a szivnek kellett a nyelv segélyére jönie.

— Leánya! — mond a leány kezét megragadva — én nem tudom, de nem is kérdezem neved.

— Én Bethlen Kata vagyok — mond hirtelen a leánya, remélve, hogy e közbevágás által a zavart, mellyet az ifju ünnepélyesedni kezdő szavai okoztak, elrejtetheti.

Ez azonban nem hagyá többé magát zavartatni.

— Bárki légy, — én érzem, hogy e találkozás reám nézve elhatározó; én ez életben csak egyszer szerethetek s annak tárgya egyedül te lehetsz. . . Szólj, akarsz-e még valaha látni, vagy elbujdossam, ha gyűlölt előttem tekintetem?

Katalin makacs feje hallgatást parancsolt.

— Már mindjárt emberek elé érünk s akkor párbeszédünknek vége. . . Beszélj, akarod-e, hogy még lássuk egymást ez életben? Katalin föltekintett s a fák között már tarkállani látá a sátrak hegyeit.

Már nincs veszély! — mondá a sziv.

— Akarom herceg, akarom! — mondá nem minden hév nélkül.

A herceg ajkaihoz szoritá az erőszakos kis kezét.

Katalin kis feje újra félni kezdett, hogy igen sokat mondott; azért utána veté:

— Hálátlan volnék, ha életem megmentőjét többé látni sem akarnám! . . .

E perczen megpillantá Klárát, ki keresésére épen lovakat parancsolt volt előkészületeket tett az indulásra. . .

— Klárám! kedves Klárám! — kiáltá, s a két egymást forrón szerető nővér egymás karjaiban feküdt.

Nagy volt az öröm mindenfelé.

Az elejtett vadak nagy halmazban feküdtek a tisztás közepén; a rögtönzött asztalokra fehér kamuka terítettett; a pinczetokok, egymásbajáró poharak előhozattak s az ifju herceg erdélyi kéksárga-vörös sátrából egészen kinyult a hosszú asztal vége.

A két bűni Bethlen: Gergely, Katalin atyja és Elek, kik közös sátoruk elé heveredtek volt, a mentő fejedelem elé siettek, ki kézenfogva vezeté vissza Katalint.

Vége hossza nem volt a sok hálálkodásnak, miközben Katalin a szeretetet, melly talán-talán már mást illetett, a Klárától neki ajándékozott kis özeckére pazarolgatá.

Távolabb egy zöld sátor előtt hevert bozontos medvebőrön Bethlen Miklós. Közéleben második neje, Rhédey Julia s anyjának hasonmása, a kis Juliska ült.

— Hogy hálálkodnak a buniak Apaffynak — mond a nő. Még bizony reávarrják leányukat a hercegre.

— Az pedig soha sem fog megtörténni — mond határozottan Bethlen Miklós.

— Miért ne történhetnék? A leány szép s a herceg, úgy látszik, epedő szemeket vet reá. Sokkal jobb is, ha országbelít hoz, mintsem úgy járjon, mint Bethlen Gáborról beszélted.

— Már hiában; ez mégsem történhetik meg.

— De hát ugyan miért nem? . . .

— *Ez az ország titka!* — fejezi be sohajtva Bethlen.

(Folytatása következik.)

Daruvári fürdő és környéke.

(Pozsegamegyében.)

E fürdő kies fekvése, egészséges éghajlata, csuda gyógyerejű vize, s legkivált alkalmas helyzete miatt — különösen Somogy, Baranya, s részben Zalamegye közönségére nézve — nagyon figyelemre méltó. De távolabb lakó hazánkfiái is érdeklődnek olvasandják e fürdő rövid ismertetését.

A Daruvári fürdő fekszik Slavoniában Pozsegamegyében, a Drávától négy, a Szávától öt órai távolságra; kazán alaku kies völgyben; a hason nevezetű város tözsomszédságában, melly római kath. s n. e. görög plébániákkal, s kerületi cs. kir. hivatallal bír. Már a rómaiaktól nagyban és sikeresen használtattak meleg gyógyforrásai, az 1836-iki vegytani szétbontás tanúsítása (Wagner) szerint igen hathatós részekből állanak. Különösen figyelemre méltók az iszapfürdők, mellyek rövid ott létem alatt is — nem kis bámulásomra — jeles gyógyításokat tőnek. Ezek közt minden tekintetben első helyre teendő a mult évben különös csinnal épített „Mária fürdő.“ — Láttam ölbem czipelt betegeket, kik 10-szeri fürdő után már maguk sántikáltak a fürdőbe. — Igen hasznosnak bizonyult be mindennemű tagmervültségben; köszvény s idegbajokban. Csálhatlan sikerű mindennemű női bajokban, görcsökben, s gyengültségekben. — Itt lehetlen érintetlenül hagynom, azon általános balhiedelmet, miszerint a daruvári fürdő csupán nőfürdő. Reám, mint férfira, hasonló jó sikerű volt, ki egész télen át az ágyat nyomván, oda érkeztemkor tagjaimat igen nagy bajjal, s fájdalommal mozgathattam vala; de már kilenczedik fürdőre minden idegen segítség nélkül öltözködhettem; pedig azelőtt még nyakkendőmet sem valék képes egyedül felkötni.

Az iszapos fürdőkön kívül két külön fürdőház, mindegyik saját s pedig tulbó forrásal van Daruváron: az „Antal“ s „János“ féle. Amannak forrás-vize 39, emezé 31 s 32 fok közt. Az „Antal“ fürdőháznak, egy nagy közönséges fürdőn kívül, három külön fürdőszobája van, kőtáblákkal kirakott elég tágas üregekkel, a hol 28—30 fokig mérsékelhetni a vizet. — A „János“ féle fürdőháznak, egy nagy társasági fürdőn kívül, négy külön szobája van, a hol a víz hőmérséklete rendszeren 26—28 fok. Van ezeken kívül két kádas szoba is, a hol az uradalmi ígérlet szerint jövőre egy zuhany-készlet fog felállítatni; a minél, szerintem, kívánatosabbal, s czélszerűbbel nem lephette vala meg a jövő évi fürdővendég-közönséget. — Képünk balról az „Ujépület“ (Neugebäude-) féle emeletes lakházat ábrázolja, melly kényelmes s tágas, részint egyes, részint kettes lakszobákkal bír. A butorzat nem annyira fényes, mint csinnal párosult, kényelmes. Az épület háta megetti tért nagy diófák koszorúzzák. — A fürdő udvarban, a városi vendéglőben, s más magán-házaknál 150—200 vendég kényelmesen elszállásolható. — Jobbra a „János“ féle fürdőház egészíti ki a képet. Ez hasonlóul belső butorzat, s egyéb felszerelés tekintetéből bármilly fürdővel kiállja a versenyt. A zöld pázsittal diszelve udvar közepén festőileg szép az ugynevezett „Lőfürdő.“ saját bő forrásokkal; — a lovak láb-bajaiban igen sikeresen használtatik. — Egyéb-iránt, mint a képen is láthatni, az egész udvar angol izlésű kertet ábrázol, a mi pár év alatt igen vonzólag fog hatni bárkire, ha az eddigi fiatal ültetvények magasbra nőnek. Átalában: mióta a tulajdonos, gr. Jankovics Gyula ur, mindennemű közügy nemes előmozdítója, saját kezelése alá vette (ha jól vagyok értesülve: most harmadik éve), azóta egészen át van alakulva, s pedig nemesak külsőn s formára; hanem belső rend, szigorú tisztaság s pontosság tekintetéből is. Mert, mint a pár év előtt is megjelent vendégek nyilatkozataiból kivehetem: szomorú helyzetben leheté Daruvár; mint képzel-

hetni is, egy csupán önhasznát néző bérlő idejében. Ez sülyesztette Daruvárt, mit világosan felderít az 1846 óta megjelent időszérienti vendégek jegyzéke, a mikor is a fürdők száma a harmadévit, s tavait háromszor multa felül. De kitartás, s az elkezdett utoni haladás bizonynyal megtermi a várt gyümölcsöt. Daruvárnak szép jövőt ígerek, csak ne csüggedjen az uradalom, folytassa az elkezdetteket; miről az illető uradalmi felügyelő, Ditz Károly ur eddig tanusított izlése, s ígérete kezeskedik. Szabadjon itt az uradalomnak egy tárgyat sürgetőleg ajánlanom, t. i. az éttermet az udvarba helyezni. Nagyon alkalmatlan — kivált esős időben — akár a korcsmába járás, akár onnan hordatása az étkeknek.

Figyelmet érdemel továbbá a fürdő könyvtára, sétányai, zenéje, s gyönyörű környéke. — A mi a sétányt illeti, párját hiába keresnők bármi fürdőben. Valóságos alagutat képző gyertyánfásor alatt órahosszáig sétalhatni, nyughelyül kényelmes padok szolgálván. Van továbbá a fürdő tőszomszédságában egy a természetől remekelt erdőcske, bájos völgy s domborulatokkal, csiga-utakkal behálózva, mellyek az igen jó vízzel bővelkedő „Gyula” kúthoz vezetnek, a hol a forrás csörgedezésében s a madarak vidor csevegésében gyönyörködhetni. Hasonló jó forrás a „Mária” kutja is, a honnan a város, s a grófi nagyszerű kastély igen festői képet mutat, s már maga bőven kárpótolja az oda menet fáradságát, ha a vizet nem élveztük is. Megemlítettő a fürdőtől fél órányira eső uradalmi szőlő is, a hol még a legközönbösebb szemlélt is megragadja a példányképen Sopron vidékéről hozott vinczellérek által mivel 30 hold területű szőlő, s faj szerint osztályzott valóban nemes gyümölcsös. Ugyan itt több pontról nagyszerű kilátás gyönyörködteti az oda fátadót. Egész Bellovárig elláthatni, a mi ide 6 órányira fekszik. — Innen lehetlen elégületlenül távozni haza. — Továbbá: különösen kiemelendő a szép fekvésű grófi kastély, sokat ígérő fiatal angol, s konyha-

kertjével. — A kastély alján csekély távolságban a város terül el. — Jobbra nagyszerű vadaskert s lóistálló, a hol még tul a Dráván is méltó hirben álló itteni nevelésű angol s arab telivér paripák, mén- s hámoslovak gyönyörködtetik a szemlélt. — Balra gabonával zsufolt szérűskert terjed el, czélszerű gazdasági épületeivel, hol a cseplőgéphez igen czélszerűen van alkalmazva egy daráló s egy szecsakavágógép. A major udvarán rendbe állított Vidats-ekék igen megleptek itt a távolban. Továbbá vasboronák, s egyéb gazd. gépek. — A kastélytól északra fekszik egy pazarul boltivékre épült 60 öles birkaakol s csiraistálló. Szerencsés valék a kastély belrészét is meg szemlélhetni, a hol az

elegans szobák, nagyszerű fegyver-, s még nagyobb szerű könyvtár fogadja a látogatót. Itt nem kis meglepetésemre a jelesebb magyar írók arcképeivel, s a magyar irodalom minden újabb termékeivel találkoztam, a mi igen élvezetes időöltésül szolgált. Különben is az egész lak belrendezése nemes izlést tanusít.

Mind e változatos külön tárgyak jótékonyan hatnak az üdülő betegre, ki nincs örökké a fürdőudvar megszokott mindennapi terére szorítva. — A kik mind e kirándulások s sétányok élvezetétől magukat visszavonni kénytelenek, azoknak nyitva áll a fürdő igen csinos és válogatott tartalmu könyvtára. Van több hirlap is: a magyarokból ott volt a Vasárnapi Ujság testvér-lapjával, s a „Kerti Gazdaság.” Van gondoskodva továbbá jó magyar zenéről is — taval a zombori társaság — melly naponként 4 óráig mulattatta a vendégeket, szabályosan játszott darabokkal. — Nyári-színház is van rendesen. A többi s távolabb kirándulási pontokat ezuttal szabad legyen mellőznöm.

Helyen látom végül a fürdőbeli személyzettel a kezelési rendet is érinteni, tájékozásul az oda szándékozó magyar vendégek. Legelőször is csekély körülnézés, s kérdés után találkozni a fürdő-intézővel, ki rögtön mint régi jó ismerősét fogadja őszinte magyar szivességgel s előzékenységgel az érkezőt. Ő mindenről gondoskodik, s mindenben kimerítő utasítást ad. Ha orvos szükséges, azt is rögtön bemutatja, a ki kimerítő utasítást ad a fürdő használatáról, naponként meglátogatja s lélekismeretes tanácsokkal látja el a hozzá folyamodókat. A fürdőkre nézve jegyet, s órát hasonlóan a fürdő-irodában az intéző ad. Fürdő s szobabeli szolgáltatást az udvarban lakó fürdőmester s szolgálatra kész neje a legpontosabban teljesítik. A fürdőpandur, szolga s szolgáléány mind megannyi szolgálatra kész egyének. — Daruvárt részéről egy a legolcsóbb fürdőhelynek találtam, a hol 30 pkrért csinos két személyre való szobát, egy fürdőt 14 pkrért, jó ebédet, öt tállal, 36 pkrért kaphatni.

Az egyetemi egyház Pesten.

Majdnem másfél évi hosszú szünet után végre mult év végén megkondultak ezen egyház harangjai, hirül adván az ajtatos közönségnek, hogy ismét egész pompájában nyitva áll, a kiszorult hívek befogadására.

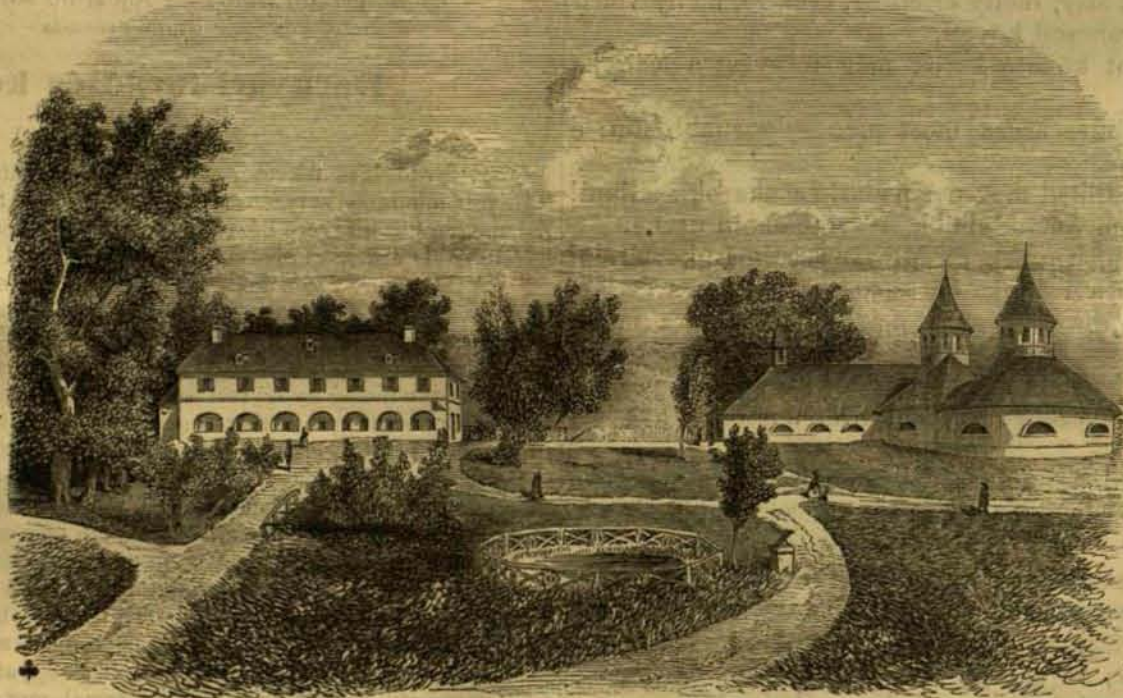
Dec. 28-ka volt azon nap, mellyen az ujja alakított egyetemi egyház főoltárának, az esztergomi érsek, Magyarország hercegprímása, Scitovszky János bibornok ő eminentiája általi ünnepélyes felszentelése véghez ment. A számosan egybegyült közönség nagy részét ezuttal — az egyetemi hallgatóságon kívül — Pest város főrangú lakossága, és előkelő urai képviselik, kiknek élén ott láttuk Ő cs. kir. Fenségét Albrecht főherceget, Magyarország főkormányzóját is, fenséges nejével Hildegard főhercegnéasszonnyal.

E felszentelési ünnepély említése mellett alkalmunk nyílik egyszerűsmind ezen ujja alakított szentegyházat megismertetni, melly jelenleg nemcsak a Pesten létező egyházak között, kétségkívül legszebb, de műkinceseit tekintve, hazánk legjelesebb templomai mellett is méltó helyet foglal. — Szabad legyen tehát egyuttal jelenére és multjára némi pillantást vetni.

Ez egyház első alapítói is azon hajdani Paulinus szerzetbeli atyák voltak, kik itt, — mint alább látni fogjuk, — a törökök kiűzetése után, megtelepültek, és maguknak templomot és zárdát építettek.

Már a török uralom előtt is birtak a sz. Pál szerzetesek Budán három kolostort, mellyek közül az egyik a mai vízi-városban, a másik Ó-Budán, a harmadik pedig a budai hegyek közt volt, azon környéken, hol most a Szépjuházné nevű nyaraló van. Ezek közül csak a legutóbbinak maradtak fenn némi nyomai. Ezt Szent Lőrincz tiszteletére Lőrincz nevű rendfőnök alapítá 1304-ben. Robert Károly király, Gróf Ováry János és Veneti Pál budai polgár, tetemes adományokat tettek e zárdának, névezzerint 1312-ben magna-

gyobbították s pompásan fölépítették, úgy hogy ez a rend kolostorai között, nagyságra és gazdagságra nézve első volt. I. Lajos király a Velenczéből hozott Remete sz. Pál tetemével is megajándékozta. Mátyás király is különös kegyelettel vala e zárdá iránt, s a zárdai bíróságot a vérhatósággal is felruházá 1466-ban. Gyakran vendégül is beszólt a jámbor atyákhoz, mikor kíséretével a szomszéd Nyékben folytatott vadászat után pihenni akart. Történt egyszer, hogy épen ebéd idején érkezett ide Mátyás király; a kapus vonakodott, őt beereszteni, előbb jelentést tön a király megérkezésétől, mivel meg volt hagyva: hogy senkit se ereszszen be, mielőtt az előljárónak bejelentené. — A

Daruvári fürdő.

zárdá akkori előljárója, Gergely, hallván, hogy a kapu előtt a király várakozik, igen megijedt, s kinyitván a kaput, bocsánatért esedezett, hogy a kapus hibáját ne méltóztassék az egész szerzetnek felróni. „Ne aggódjék, jó atya, mondá Mátyás, a kapus csak kötelességét teljesíté, s mi szolgálati buzgalma miatt épen nem nehezteünk. Bár ti, folytatá a kíséretében levő grófok és bárókhöz fordulva, nekem hasonló engedelmességet tanusitanatok mindig.

A mohácsi gyászos ütközet után a hazát előzőnlő török csapatok, ezen csendes lakra is rátörték, és miután 25 jámbor lakóját iszonyú mártír halállal kivégezték, egészen romokba döntötték; a többiek a megmenhettett drágaságokkal és könyvekkel, a felföld zárdáiba menekültek. Így, sikerült sz. Pál tetemét is ezen vész elől Trencsenbe szállítani, hol később a lángok martatéka lett. A sz. lőrinczi kolostor többé föl nem épült, romjai is mindinkább tűnedeznek, csak némi alapfalak és szétszórtan heverő kődarabok láthatók még, 1720-ban a szerzet, a régi dicső monostornak emlékét egy kis kápolna építésével akarja megörökíteni, azonban ez pénzhány miatt, létre nem jöhetett.

E hely jelen birtokosa dr. Bugát Pál ur, ki nagy kegyelettel viseltetvén iránta, a tett földadások alkalmával talált embercsontokat, azok közt bizonyosan a törökök által leölt 25 rendtagnak tetemeit is, diszes nyughelybe takarította.

De térjünk történetünk folyamára.

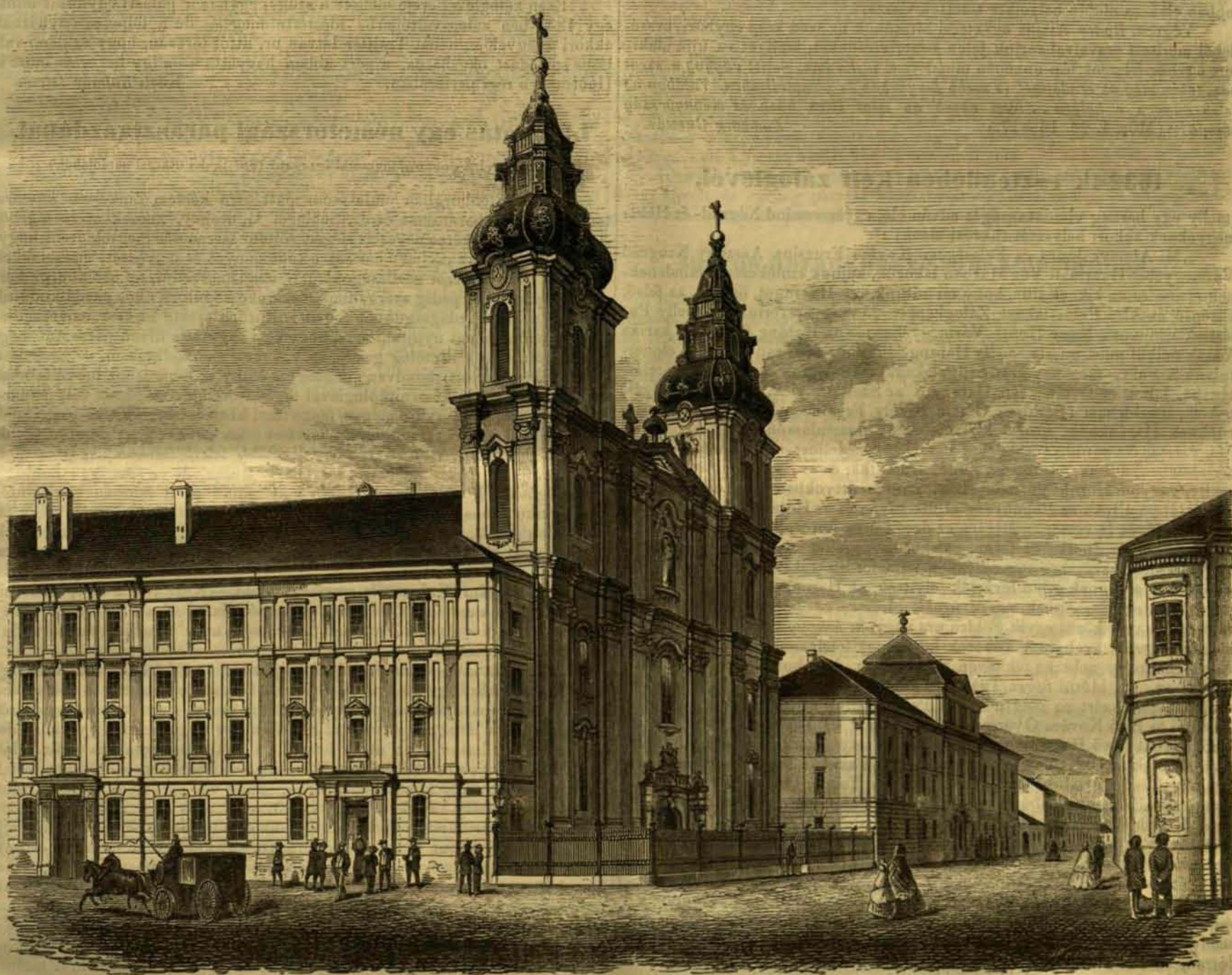
Budavár visszafoglalása után a szétűzött honfiakkal Remete sz. Pál szerzetes fia is előjöttek menhelyeikből, keresve Buda területén ősi tűzheleiket, hogy azokban ismét megtelepedjenek, de a városban levő két kolostor részint mecsetté, részint magánházzá volt alakítva, a külső pedig kegyetlenül lerombolva. De azért még sem foglalhatták el régi tulajdonukat, mivel a város előljárójának nem vala hatalmában, ő felsége engedelmével, akármedly rendnek is visszaadni előbbi lakhelyét.

Látván a pálosok, milly nehezen jutnak ős lakhelyeik birtokába, III. János lengyel királyhoz folyamodtak, miszerint ő cs. kir. fölségénél ügyöket pártfogásba vegye; mit az meg is tett. De miután sehogysem sikerült, Buda-vizi-városi monostorukat visszakapni, Mihalsky Rafael, a rend főnöke, 1688-ban újra folyamodott ő fölségéhez, hogy Pesten adassék nekik telek. E kérvényre végre 1688-ban I. Leopold császártól a kecskeméti kapuhoz közel kaptak egy 100 ölnyi hoszu és 80 öl széles telket, ugyanazt, mellyen ma a papnövelde, az egyetem és egyház áll, de mellyen akkor egy török mecset, több apró kis házzal állott. Azonban ez birtokukba csak 1693-ban adották át.

Az akkori háborus idők igen igénybe vehették a pálosok pénztárát is, hogy csak 1715-ben kezdhették meg kolostoruk déli részének építését, 1722-ben készültek el vele, melly idő alatt a telkükön állott roskadozott házakban szorongtak. 1720-ban építettett egy diszes kápolna is Jézus öt sebének

Igy lett az egyetem egyházává, melly minőségben jelenleg ismét, mint legelől említettük, ujja alakitva Pest valamennyi egyházát szépségben fölmúlja.

Azon nagy számú és sokféle műkincsek, mellyek Magyarország jelesebb egyházaiban vannak, rég ismeretesek már azok előtt, kik a régiségek kutatásával foglalkoznak. Itt ugy az építészet és szobrászat, valamint a festészet remekeivel is találkozhatunk. A kassai, pécsi, besztercebányai, veszprémi stb. egyházak olly művészi tökélyű ékszer, ércz és kézműveket mutatnak fel, mellyeknek mását a mai művelt világ is alig képes előállítani. E jelességek közé számíthatjuk a pesti egyetemi templom műtárgyait is. A falak szemlére méltó fresco (fal) festményeit, a Kremsből való *Bergl János* készítette. E gyönyörű festmények, mellyek a művész élénk felfogásáról tesznek bizonyosságot, a templom hajójának öt lapos kupu boltívezetére vannak festve, s ezek hatalmas disztiményekkel vannak befoglalva. Különösen szép a szentély

Az egyetemi egyház Pesten.

tiszteletére, melly a következő év jan. 1-én szenteltetett fel. A reá következő évben pedig már egy nagy és a szerzethes méltó templom építése határozott el. Sajnos, hogy e templom építéséről bővebb adatok hiányában, csak annyit tudunk, hogy az 1742-ben végeztetett be. Falai akkor még csak egyszerűen be voltak meszelve, valamint tornyait is csak alacsony zsindeletők földték. Csak később, Mária Terézia királynő idejében, több nagylelkűek adományai által nyerte azon gazdag kül és beldisztiményeket, mellyekkel maig is bír.

A magyar egyetem 1784-ben tétetett át Budáról Pestre, ekkor egyideig a Ferencziek temploma szolgált neki is templomul, de 1786-ban feloszolván a paulinusok rende, ugyanezen évben készült el e templom keleti oldalán a központi papnövelde, — a mostani egyetemi épület, — s ekkor kezdé az egyetem az isteniszolgálatot ezen még akkor egészen új fényben ragyogó templomban tartani.

boltozatán levő „Mária mennybemenetét“ ábrázoló kép, mellyen a merész és biztos kezelés, az alakok elhelyezése, és a színek jó összhangzása, valóban dicséri mesterét.

Nem kevésbé sikerültek jelen egyházunkban a szobrászati művek, mellyek itt nagy számmal találhatók, és a legkülönbözőbb anyagokból vannak készülve, u. m. fa, homokkő, alabastrom stb. Ezek közül megemlítjük mint legjelesebbeket, a főoltár két fő-oszlopát disztító angyalokat, és a szószék mennyezetét tartó két angyalt. De ezeken kívül is számos alak tanúsítja rég elporlott mestereik ügyességét.

Az olajfestmények kevesebb jelentőségűek, egyedül két oltárkép érdemel különös figyelmet, mellyek Bergl ecsetét és színezetét engedik gyanítanunk. — Legujabban a freskók kivételével, a templom minden egyéb művészi ékessége kijavított, mihez ő cs. kir. Apostoli Felsője 54,860 forintot kegyeskedett utalványozni.

A különféle munkálatok vezetésével *Acham János* es. kir. mérnök ur volt megbízva. Művezetése alatt a festés kijávitását végző *Huls Károly*, az aranyozást *Jegg János*, a márványozást *Gottlieb Mátyás* és *Plachó József*, kik mindnyájan pesti művészek, és feladatuk megoldása miatt valamennyien dicséretet érdemelnek.

E nevezetes külső és belső javításokon kívül még megemlítjük azon csinos vaskerítést is, mely a templom homlokzatát köríti, és egészen ujonnan készült. *Schlick* budai vasöntődjében.

Következő érdekes adatokat tartunk még megemlítésre méltónak. A tornyok átkutatásánál két kis harang találtott, melyek még a fentebb érintett kápolnához tartoztak; továbbá egy nagy harang 1741, és egy 1817-ik évből. Hihető, hogy a három első harang nem jól hangzott össze, a miért a negyedik középnagyságu 100 év múlva toldatott hozzájuk.

A keleti torony legfelsőbb golyójában négy csomag találtott ereklyékkel, de tartalmuk a nagy hőség miatt porrá omlott; minden csomaghoz egy hitelesítő oklevél volt mellékelve, a pápai titoknok aláírásával és a pápai pecsétel ellátva 1768 évszámmal. A nyugati torony gombjában szintén ereklyék és 1771-ről szóló hitelesítő okiratok találtattak. Mindezek ismét jobban elzárva előbbi helyeikre tétettek vissza.

Vége t. *Roder Alajos* egyetemi hitszónok ur azon szép egyházi beszédeből méritett szavaival zárjuk jelen ismertetésünket, melyet ez újjá alakított egyház felszentelési ünnepén mondott el: „*Es ime, — itt ragyog e szent hárs, talán még az eredetnél is szebb fényárban és pompadiszben. Valóban az Isten vagyón e helyen. Nem egyéb az mint Isten hárs és mennyország kapuja!*“ (Móz. I. 28. 16—17.)
Zombory Gusztáv.

1632-ik esztendőben kelt záloglevél,

(melly egy harang viszontagságát adván elő, egyszersmind Nógrád- és Hontmegyéknél akkori helyzetét tükrözi elénk):

„Mi *Abonyi János* és *Feleségem Kovács Fruzsina Asszony* Neográdi Vármegyében Gyarmati Vég Házban lakozók, adjunk emlékeztetül mindeneknek értésére az kiknek illik, hogy mi adtunk egy Harangot, öreget, az felső, középső és Alsó-Palástiaknak Zálogképpen 25 magyar forintban, mely Palástiak vadgnak Nagy Honth Vármegyében; — az Harang foglaló és karika Vasak nélkül most pusztá, mely Harang Szügyhöz tartozandó volt — elpusztulván a Falu, meg nevezett Szügyieknek maradékiok vitték volt Szelesténybe, lábra építették ezen Harangot az Szelestényiek, sok ideig szolgált nekik, *Bethlehem (Bethlen) Gábor* Erdély Fejedeleme legutóiban, Nemzetünknek Hazánknak, utolsó kijövetelében, pusztulássunk a sok Hajduval Magyarokkal, Németekkel, Törökkel, Tatárral, győzedelmet nem vehetnek meg térítésében, dultak, fosztottak, loptak, raboltak, és az Szelestény nevű Falu, mely vagyón Honth Vármegyében, szintén úttokban volt, ezen Harang akkor lábón állván az Pogányság el maradván és az Harangot lábáról, mely alacsony lévén le vette, az úttára az derék útra hurczolták hogy el vigyék, mivel akkor az Jpoly köz falun, valahol harangokat kaphattak, el vitték az Törökök, de Szekerekre semmiképpen nem fordították. Az Vasát ezen Törökök az Harangnak mind levették elvitték, az Harangot ott hagyták. Ennekutána az Haranguak egyik úrnak híremre esvén, mivel Szügynek az több földes urai közül egyik Földes ura vagyok, magam Szekeremben Lovaimat be fogván, az három Táborok közt nagy félelemmel által menvén, az Harangot nagy nehezen fel tévén Szekeremre, úgy hoztam be Gyarmatra házamhoz. Az időtül fogva Tüztől és Ellenségtől való félelmünkben eddig oltalmaztam. Azért az meg nevezett Palásti Birák és Polgárok úgymint az mostani fő Biró *Kovács György Györki Gáspár* úr *Jobbágya*, alsó Paláston bíró mellett lévő *Polgár Varga Demján Palásty András* úr *Leánya Jobbágya*, a kinek most *Kálnay György* ura, felső Paláston *Nagy Bálint* bíró képe *Radnay László* úr *Jobbágya*, *Letki György* Polgár *Palásty Pál* úr *Jobbágya*, felső Paláston *Szabó István Sztari Márton Györky Gáspár* úr *Jobbágya*, *Ketzor Mihály Molnár Simon Leszeniczki Nagy János* úr *Jobbágyi*, el jötték volt az nevezetes Emberek mind a három falunak egész képekben illy becsületes attyokfiak által *Vincze Gergely* alsó Paláston lakozó *Palásty Mihály* úr *Jobbágya*, és *Petro Benedek* ezen faluban lakozó *Györky Gáspár* úr *Jobbágya*, mely kettőknek *Gergelyinek* és *Benedeknek* az Harangok 25 ft. éppen meg adtunk, illyen *Conditio* által, s így végeztük meg a Zálog felül melyet nekem adtak, azon felül valamig az nekik adódott Harang kezeknél léssen, minden Esztendőről Esztendőre nekünk mindnyájunknak Szügyi Földes Uraknak tartoznak adni két akó Bort jót, az szerint abban az Esztendőben azt az két akó bort fel vigye, edényt szerezzen, szolgáját vagy *Jobbágyát* küldje, ha nincs maga mennyen oda Palástokra, és a Falu Birája tartozzék meg adni az falubeliektől ki szedvén, melyet ha hijjába fírasztanának oda közülünk és meg nem adnák, duplómval vehessen meg az a kinek akkor jutna, még pedig magam és feleségem az meg nevezett Harangot örökben nem adtuk, sem pedig a Földes uraktól úgy a Szügyi maradékioktól el idegeníteni nem akartuk, hanem illyen *Conditio*val adtuk, hogy valamikor az Szügyi Földes urak avagy az Szügyi fiak kiket az Harang concernál, az Harangot kívánják kezünkhez venni, tartoznak leg elsőben az Harangért 25 ft. jó pénzt tenni, melyet mi nekünk adtak az három Palástbéli uraim, és azután az meg vasatásáért azt is meg adni, le tévén Palástiaknak pénzeket, ők tartozzanak minden Patvar nélkül a mi Harangokat, nekünk Földes uraknak avagy maradékioknak, avagy az Szügyhöz tartozó *Jobbágyi* maradékioknak kezünkhez adni. Melyet ha meg nem akarnának adni, avagy valami uttal tartanak az Harangok, vagy Ellenség avagy gondvisletlenség miatt való el veszne, tartozzanak mi nekünk földes uraknak maradékioknak Szügyhöz tartozó *Jobbá-*

gyoknak abban az időben 100. ezüst Tallért ie tennie, az magok kötött Levelők szerint magok és meg az maradékiok is, minden Törvénybeli Remediumokat, sőt még az Földes urak ebből ki rekesztvén semmi pártjokat ne foghassák az magok szabad akarattuk szeriut, nekünk adott obligatoria Levelék szerint és annak tartalma szerint. Lött ez végzésünk, pénz fel vételünk, és Harang kezekben adássunk illy becsületes és Vitézlő Uraink előtt meg hivatattlanul, Erdélyi *Gáspár*, *Luka Miklós*, *Kozáry Bálint*, *Egri András* Urak előtt. Mellynek nagyobb bizonyására és erősségére magunk kezünket és pecsét irását reá vetvén. Datum in praesidio Balassa-Gyarmat die 12-a Januarii Anno 1632. *Abonyi János* m. k. P. H. — Erdélyi *Gáspár* m. k. P. H. — *Luka Miklós* m. k. P. H. — *Kozáry Bálint* m. k. P. H. — *Egri András* m. k. P. H.“

Ezen záloglevélhez tartoznak még: 1-ször a zálogbavevő palásti jobbágyokhoz illy földesurainak abbani megegyezése és annak megerősítése január 2-kán 1632-ben; és 2-ször ugyanazon zálogba vevő jobbágyoknak ezen levél iránt külön kiadott kötelezőlevelük január 12-én 1632.; — melly azonban magával ezen záloglevéllel csaknem szórul szóra ugyanaz. — Ki mindezeket látni akarja, a szügyi evang. egyház levéltárában meglelheti.

Ezen záloglevél ereje mellett a szügyi egyház a palásti egyházat mintegy 1835-ben zálog-váltóperbe idéztette meg — de a felperes egyháznak akkori felügyelője, néhai *Trajtler István* ur, attól tartván, hogy ez némi valóságos surlódást okozhatna, a pert abban hagyatta — s így hever az most is Hontmegye régi pertárában.

Közli *Kalmár István.*

Látogatás egy németországi parasztgazdánál.

(Kubinyi Ágoston, muzeumi igazgató 1857-ik évi utazási naplójából.)

Szász-Altenburgban mulatásom alatt arra kértem *Zinkeisen* kamarai tanácsnok régi barátomat és *dr. Schlegel* *) urakat, kiknek szivességéből Szász-Altenburg város nevezetességeit voltam szerencsés megtekinteni, hogy, mivel utazásomnak célja, nemcsak a tudományos és művészeti intézetekkel, de többi közt a mezei gazdaságokkal is megismerkedni, az altenburgi hercegség parasztjai pedig szorgalmuk, takarékoságuk és okos gazdálkodásuk által, de sokan gazdagságuknál fogva is Európa-szerte híresek, sziveskedjenek nekem alkalmat nyujtani arra, hogy egy vagy más illyen parasztot meglátogatván, vele s illetőleg gazdaságával megismerkedhessem. — *Zinkeisen* ur többeket ajánlott, mondvan: mintegy 3 órányira a városhoz fekvő faluban van egy paraszt, ki az ornithológiával foglalatoskodik, magának van madár-, tojás-, rovar- s csiga-gyűjteménye, maga tömi ki madarait, tagja az oszterlandi természettudományi társulatnak, mellyben néha értekeznek is; de mint gazda kevésbé ismeretes. Van szintén egy távolabb fekvő faluban egy paraszt, ki asztronóm és geograph, olvasott s mivel ember, de ez sem igen boldogul gazdaságával. A városhoz közel fekvő „*Cosma*“ nevű faluban van szintén egy *Heinke János* nevű paraszt, igen mivel, olvasott, takarékos és nagy tapasztalású gazda, egyébiránt egyike a gazdagabb altenburgi parasztoznak, ki számosaknak a mezei gazdaságban mintául szolgálván, a környék fő tanácsadója.

Ezt ohajtam látni, s vele megismerkedni. — Kész volt a terv, bérkocsik Altenburgban nem lévén, ezeket a posta pótolja. *Julius* 28-án ebéd után 3 órakor előállott a híntő s *Zinkeisen* és *Schlegel* urak társaságában kirándultam a jeles paraszthoz.

Jó csinált uton, rendesen mivel és gazdag termést ígérő földek és buja fűvű kaszáló közt egy kis óra alatt *Cosma* helységbe értünk. A sok csinos, többnyire magas épület szép benyomást tett reám, s azt hittem messziről, csupa uri lakot látok magam előtt. Híntőnk egy nagy, inkább gyárhoz mint parasztlakhoz hasonló, az utca hosszában épült emeletes ház előtt állott meg, mellynek jobb és bal szárnya közelében szintén két, az udvarba befelé épült emeletes nagy kőház áll, a három épület vas sorompókkal, mellyeken szintén vas rostély-kapuk állanak, van összekötve, s ezen épületek teszük a négyszegű udvar három oldalát; a negyedik oldalt a nagy pajtaépület foglalja el. A baloldali kapun bemelve, egy tágas, kővel kirakott udvarba értünk, innen ismét balra tartva, egy tágas földszinti, tisztára meszelt és nagy lapos homokkövekkel kirakott pitvarba jutottunk, innen jobbra a csinos, első emeletre vezető lépcső látható, balra egy tágas 5 ablakos terem van, mellynek egyik szegletén egy nagy vaskályha látható. A terem több kerek, keményfából készült erős asztalokkal, padokkal, székekkel, s néhány szekrényvel van butorozva, és ez a gazda szolgacselédének ét- és munkatermül szolgál. Innen egy két ablakos terembe nyitottunk, s ez a híres paraszt dolgozó, illetőleg írószobája. Lásunk azonban butorzatát:

Két oldalfalát nagy üvegszekrények foglalják el, tele különféle hasznos és tudományos könyvekkel; az egyik ablakban egy íróasztal gazdasági jegyzőkönyvekkel, naplóval és íróeszközökkel ellátva, a másik ablakban egy nagyobb asztal hírlapokkal és felnyitott könyvekkel diszlett, több tiszta szék és egy pamlag teszük a többi butorát. Belépvén a terembe, egy magas, mintegy 55 éves, csinos képű, nyílt arcú, felette nyájas férfi kelt fel a pamlagról, a lipcsei politikai lapot tartván kezében.

Öltözete: fekete finom posztóból mellény, melly köröskörül feszesen a testhez van illesztve, s a baloldalon a vállán s karja alatt erősen fel van gombolva, a mellényen felül széles fényesített bőr nadrágtartó terül, melly kecskebőről készült fekete finom és igen bő bugyogóját tartja. Ez a térden alul ránczokba végződvén, erősen össze van kötve, csizmája puha fényesített

*) *Zinkeisen* ur egyuttal az oszterlandi természettudományi társulat egyik előke és gyűjteményei igazgatója, *Schlegel* ur pedig a társulat titoknoka. *K. A.*

borjubőrből, melynek szára oly puha, hogy felhuzásánál mint a harisnya szűken áll a testhez. Inge gallérja tiszta, lekonyult, és fekete selyem kendővel van körülvéve. Inge tiszta, finom gyolcsból, melynek számos ránczba végződő ujjai divatos szabásuak.

A mint a terembe léptünk, gazdánk finom posztóból készült, setét zöld rövid felső kabátját azonnal felvette. Kölcsönösen levén kísérem által bemutatva, a paraszt kezét szorított e szavakkal: „Sein Sie mir willkommen Herr Ungar, ich kenne mehrere Ihrer braven und biederer Landsleute, und kenne auch einen Theil Ihres schönen und reichen Landes.“ (Isten hozta önt, magyar ur, többeket ismerek ön nemes és derék földieit közül, s ismerem egy részét ön szép és gazdag hazájának is.) — Ezután mindnyájan helyet foglaltunk s két óránál tovább mulattunk a tisztességtudó emberről, kávé, sert és tejet hozatott számunkra s szíves vendégszeretettel lepett meg.

Hosszúnak kellene lennem, ha mindazt leírnám, a mit itt mulatásom alatt láttam, hallottam és e derék férfutól tapasztaltam, némely érdekesebbeket azonban jónak tartottam naplómba feljegyezni.

— Több évvel ezelőtt, ugymint 1843-ban, midőn Szász-Altenburgban a német gazdák gyűlése tartatott — mondá házigazdánk — ismerkedtem meg két jeles magyarral, kik e gyűlésre mint a magyar gazdasági egyesület küldöttei jelentek meg, s engem is látogatásukkal szerencsétlettek, az egyik a szép, tekintélyes és igen népszerű koronaőr Ürményi Ferencz, a másik pedig a lángeszű Török János volt, kik mindketten kis hazánkban jó hirt nevet szerettek maguknak s nagy hazájuknak; ha élnek még, kérem köszöntse őket, talán még emlékeznek az egyszerű parasztra.

— Ön ismeri Magyarországot? mikor utazott ott, és mi vitte önt oly messze földre? kérdezém.

— Tapasztalás szerzése végett jártam az önök szép országában mult 1856-ik július hónapban. Sokat olvastam és hallottam a nagyszerű Dunagőzhajózásról, az ó-budai híres hajógyárról, a magyaróvári nevezetes gazdasági intézetről, melynek ismerem nagy tudományu igazgatóját Pabstot, az óriási lépésekkel haladó Pestről, csudaszépségű lánchidjáról, nagyszerű új tuneljáról, a mérföldekre terjedő budai heglánczban fekvő szőlőkről, eltökéltem mind ezt, a különben is oly könnyű vasuti közlekedés által megtekintheteni. Pesten, ugymond, négy napot töltöttem; az István vendéglőben voltam szállva, hol tisztességesen és elég jutányosan éltem. Nagy gyönyörűséggel tekintettem ablakomból a szép imponans budai várra, melynek a történet szerint oly nagy multja van, azonban, fájdalom, soká nem mulathattam, mert bár innen hazájába még tovább s Olaszországba is készültem, itt a selyemtenyésztést, szőlőmívelést, rétöntözést, szóval a különös gazdasági működéseket tapasztalándó: — a hőség már Pesten annyira ellankasztott s hidegebb éghajlathoz szokván, vérhas-betegséget idézett elő, elannyira, hogy kénytelen voltam Pestet s a szép magyar földet elhagyni, olaszországi utazásomról lemondani, s hazámba visszatérni. Majd ha az Isten élte, talán még elmegyek Pestre, s ha tudósít ön, mikor lesz ismét termény- és gazdasági kiállítás, azt meg fogom tekinteni.

A gazdaságról s népnevelésről folyván kivált a beszéd, többi közt azon kérdésekre: mennyi az ön birtoka kiterjedése, és hány ökörrel műveli ezt? mondá:

— Az én birtokom 82 altenburgi aker (mintegy 116 magyar hold) s egy ökröt sem tartok, hanem 5 lóval és tehenekkel viszem gazdaságomat. A ló többet és sebesebben dolgozik az ökörnél, evvel a nagyobb és terhebb munkákat végzem, s velök teszem a falunkivüli nagyobb fuvarokat; könnyebb munkákra, milyen a behordás, annyi tehenet fogok be, a mennyire szükségem van, vagy a mennyit borjus állapotuk megenged. Az ökör dolgozik, trágyát szaporit és hussal fizet; — de ezen három tulajdonon felül a tehen még borjut is hoz és tejet ad, — így tehát nagyobb takarékoság, ezekkel művelni földjeinket.

Megvallom, ebben igaz van paraszt barátomnak; ha jól tartjuk a tehenet, mód nélkül meg nem erőtetjük, s hol indicálva van, az istállóit rendszert követjük, meg fog ez bőven felelni mind az öt kölléknek, mint ezt már nálunk is több helyen tapasztaljuk, — de természetesen ez a rendes tagosítások után fog csak hazánkban nagyobb divatba jöhetni, ha majd a mesterséges fűmagok, lóher, répaneműek vetésére szokik, s némileg kényszerítve lesz népünk.

— Ön, uram, oly derék és tapasztalt férfi, hogy ha hozzánk jöne, méltán első helyet érdemelne parasztjaink közt, mondám neki.

— Ön, magyar uram, igen nyájas s engem igen kiemel, szép hazájában jártamkor sok magyar és német parasztot, kiket önök hibásan sváboknak neveznek, látogattam meg, itt ott haladást tapasztaltam s megvallom, az ottani körülményekhez képest többen elég okszerűen gazdálkodnak, hanem egy nagy hibát tapasztaltam hazájukban, t. i. azt, hogy a néptanítás hiányos és rozsló van rendezve s ez okozza, hogy vagy csekély, vagy éppen semmi tanításban nem részesülvén, a nép nagyrészt tudatlan; zsenge ifjúságában kell a gyermekbe a jót és hasznost csepegtetni, vele az olvasást és könyvek ismeretét megkedveltetni, hogy azon megörögzött eszmétől: mindent, bár jó vagy rossz, apja példája után cselekedni, elszoktassuk.

Ebben ismét tökéletes igaz van. — Mindennek talpköve a nevelés, ha ez czélszerű értelmességre, vallásosságra és erkölcsiségre vezet, úgy méltán remélhetjük, hogy népünk a hasznos ismeretekben haladván, hivatásának s állásának jobban meg fog felelni mint eddig.

A tudatlanság és vallástalanság okozza azt, hogy számos földieink, kik pusztai vagy pásztori életet élnek, távol a miveltebb osztálytól, ugyszólván magukra hagyatva, rosra vetemednek, s nem csak egyeseknek, de az államnak is nagy kárára vannak. Nem lehet e szerint elég hálát adni mindazon

törekvésekért és rendszabályokért, melyek a népnevelés ügyében az újabb időkben részint a magas kormány, részint számos honfiaink által gyakran nagy áldozatokkal történnek.

Ha egyszer a már felállított és még felállítandó tanítói képezdeinkből értelmes és erélyes tanítók kerülnek ki, s ezek elosztatván a népiskolák közt, mindenkire kiterjesztik tanításukat, akkor okszerűbb gazdákat, vallásosabb és erkölcsösebb lakosokat várhatunk a néposztályból.

A magyar ifju minden szépre, jóra fogékony és hajlandó, csak czélszerűleg jó utba kell vezetni.

Hosszabb ideig tartott beszélgetés után felkeltem székemről, s engedelmet kérve házigazdánktól, könyvszekrényeit tekintetem meg, melyekben többi közt következő munkákat találtam: számos bibliát, szép képekkel díszített kiadásokban, énekes és imakönyveken kívül „Sturms Betrachtungen über die Werke Gottes“, „Stunden der Andacht von Zschokke“ 4 kötet; több prédikációt nevezetesebb szónokoktól; „Pierers Universal-Lexicon“ 40 kötet, Brockhaus: Conversations-Lexicon 12 kötet. Schiller minden munkáit 18 kötet. Goethe munkáit 3 kötet, ez utóbbit azonban a weimári uralkodó nagyhercegtől kapta ajándokul. — Gellert munkái 10 kötet. Rottek világtörténete 6 kötet. Liebig: Organische Chemie, Cannabich: Lehrbuch der Geographie, s e szerint több természet-, törvénytudományi, gazdasági és kertészeti munka ékesíti parasztunk museumát.

Az asztalon a Leipziger Zeitung, Illustrierte Zeitung, egy kertészeti és egy gazdasági lap heverték, melyeket rendesen tart. Ezek gyönyörrel telt szemlélésével, hogy izlését tudhassam, kérdezém: mit tart Schiller és Goethe munkáiról? Goethe, ugymond, mélyen s a szívhez irt, Schiller könnyebben, érthetőn s a kedélyhez, mindkettőt nagyra becsülöm, de Schillert inkább olvasom, Tell Vilmosa kivált kedves olvasmányom.

Hosszas beszélgetés után, hogy világosabb fogalmam legyen, egy altenburgi mivelt és gazdag paraszt háztartásáról s illetőleg bel- és külgazdaságáról, ennek szemlélésére indulánk.

(Vége következik, rajzolással.)

Iparos hazánkfiak Észak-Amerikában.

Bizonyosan nem csalatkozunk, midőn azt hisszük, hogy mindenki érdeklél, örömmel fogja olvasni az alább következő levelet, melyet e napokban vettünk egy jelenleg Amerikában időző fiatal iparos hazánkfiától. Örömmel üdvözljük a magyar ipariúzó osztály tagjainál a férfias erő és kitartás, az értelmesség, gyakorlati felfogás, a szakérti lelkesülés, s a mit első helyen kell vala említenünk, a becsületesség és meg nem szünő meleg hazafiság azon élénk nyilatkozatait, melyeket e levélben is találunk. Írója ugyan azon derék ácslegény, kinek egyik levelét m. évi számunkban közöltük. Közöljük ezt is — hogy a reánk tett benyomásokat olvasóinkkal is megoszszuk és a képet csonkán ne adjuk — minden változtatás nélkül.

N. Orange (Uj-York mellett) jan. 25. 1859.

Véletlenül tépett meg a Vasárnapi Ujság december 5-ki száma, melyet január 5-én s így egy óra kaptam meg s milly jól esett szívemnek, kedves hazámból, édes anyai nyelvemen olvasni sorait; nem épen azért, hogy abban szerény levelém is közölve láttam, — de mert első sorok voltak ezek hazámból hozzám küldve, s tanubizonyossága az ön nemes honfiai keblének, ki távollévő honfiáért tetteleg is áldozatra kész.

Nehéz volt várnom becses levelét, melyet is csak e hó 20-án vettem, s miután annak tartalmát megértém, íme küldjük a félévi előfizetési díjt; — de úgy hisszük, hogy a lapokat Hamburg vagy Brémán és nem Liverpoolon át küldve, a postabér sokkal jutányosabb lenne.

A lapokat kérem *Mohor Mihály* neve alatt küldeni, ki átellenben lakván a postahivatállal, legkorábban átveheti azokat; midőn egyuttal nem mulaszthatom, meg nem említeni *Gerster* és *Mohor* honfi uraknak e részben is áldozati készségét; kiknek neveiket másodsor emlitve, szabad legyen mult s jelen helyzetüket, jellemüket s állásukat röviden leírnom.

Az évtizede lefolyt zavaros idők, mindkettőjüket távozni kényteték a kedves honból, hol boldog gyermek- s ifjúkori éveiket legszebb s legártatlanabb örömeik közt élték le, tehát megváltak a hontól akkor, midőn annak már hasznos tagjai akartak lenni; — és kerestek, és találtak más hazát, mely őket szívesen befogadja, és ez új hazában, bár eleinte keményen kellett dacolniok, az idegen nyelv, szokás, életmód, s nélkülözésekkel; de jelszavukban: „Türni ki tud, megtör mentibe minden utat“ — nem csalatkozva, oly állást és tiszteltetést vívtak ki maguknak, melyre minden magyar büszke lehet; — és ezt leginkább köszönhetik a jó sorsnak, hogy az iparos pályán működve, mesterséget tudtak; — mesterséget, melytől, — hogy birtokosát megfoszthassa, — nincs emberi erő, hatalom, sem elemi csapás.

Gerster Antal ácsmester (testvére a Pesten lakó Gerster Károly építész urnak) dolgoztat mindenféle ácsmunkát, a mi itt előjön; — de dolgoztat különösen itt egy nevezett *Rustik* munkát, mely különös szerkezetű s úgy készül, hogy a fák természeti formájokban héjastól meghagyatnak, — ezen munkákra használunk leginkább czédrus- és szelidgesztenyefákat, melyek itt erdő számra teremnek. Illy épületek, nyári és mulatólakok, igen jól illenek ezen erdős regényes tájakra, és dusan fizetik árát. — Itt van egy illy több 100 holdra menő jószágja és urnak, Park név alatt, azt Gerster ur valódi diszkertté, paradicsommá tevő Rustik műveivel. — Miután pedig nagy darab földön nincs egyén, ki ez építési csint s rendszert értend, azért több száz mérföldről kap meghívásokat, ezenkívül ágense egy ujonta szabadalmazott jégveremnek vagy is inkább, jég által hűtött épületnek stb., de hogy meg

ne sértsem szerénységét, még csak azt teszem hozzá, — hogy talpig becsületes magyar ember.

Mohor Mihály szijgyártó mester, — mester a szó szoros értelmében, igen elég, ha annyit mondok róla, hogy a londoni iparműkiállításánál 3 hóig működött a tárgyak rendszeres és csinos kiállítása mellett, és a mult 1858-ik évben a Trentoni állami iparműkiállításához, mint választott tag, és saját szakmájában mint itélő bíró volt kinevezve és meghívva, — mely szép megtiszteltetést bizonyosan szakjában ügyességének és tökéletességének köszönheti, a mit még egy bevándorolt sem ért el, és mellyen maguk a benszülettek is csudálkoztak. — Ez azon honfi és emberbarát, ki átjötték nappal erősen dolgozott, hogy magát és több honfitársait eltarthassa, míg nyugidejét, az éjet, azoknak önmesterségére való tanítására áldozá föl. — — — És így áll a dolog ezen világrészben, a kereskedés után az ipar, a mesterségek, főrugói itt a fölvirágzásnak s vagyonszágnak. Azért jaj azon egyének, ki megazokva Európában a könnyű életet, minden mesterség nélkül merészelt átitorlázni az Atlanti oceanon e különös világrészbe; még ha szép összeg pénzt hoz is magával, ha csak őszinte igaz utmutatókat s tanácsadókat nem ismer vagy nem bír itt, mert a pénz pár év alatt el van tőle varázsolva, — munkához szokva nem levén, a legiszonyubb jövőnek van kitéve.

Egy illy lengyel menekülttel találkozáink mindjárt Uj-Yorokba érkeztünk, ki nemes, jó, s gazdag családból származott, — most is borzadok, ha rá gondolok elbeszélésére, a szenvedésére, nélkülözésekre, miket kiállott első éveiben, amint átjött. Először is azt kérdé, van-e mesterségünk? ha igen! ugymond, ugy szerencsések lehetnek itt, de ha nincs, ugy okosabbat nem tehetnek, — hanem löjék föbe magukat, — szerencsénk, hogy volt, mert talán már fegyvert is adott volna szép tanácsa foganatóságára.

Üdvözlégy azért nemes és hatalmas világrész! melly annyira pártolod az ipart!

Es van-e, lehet-e, szebb a vándor-pályánál? Fölvéve a vándorbotot, mint egyszerű vándor megindulni a zajongó világba, — beutazni nevezetes városokat, országokat, világrészeket, kiismerni tanulni népeket, azoknak szokásait, nyelvüket s művészetüket, a szépet, jót mindenütt figyelemmel kíséreni, elsajátítani, azokról jegyzeteket, naplót vezetni, hogy az emlékekben jobban megmaradjanak.

Ott pedig, hol hazánkat, nemzetünket kevésbé ismerik, vagy azokról épen ferde fogalommal bírnak: az ellenkezőről fölvilágosítani, meggyőzni, a magyar nemzet ősei nagysága, bátorsága s vitézségéről tiszta, hü és tiszteltreméltó képet állítani elő; mind ezt teheti, és tennie kell egy szerény bár, de igaz magyar vándornak. — — Végre elfáradva a világ zajában, visszahúzódni a csendes tűzhelyhez, a kedves honba, hol édesen emlékezve a multakra, megpihenhetünk; de elaludnunk nem szabad, mert csak ekkor lépünk még be, a hon, a társadalom jóléte s fölvirágzása gépműhelyébe, hol már

vár reánk a számunkra hagyatott hely a gépezet összeállításában; mellyet elfoglalnunk, és híven betöltenünk, polgári és honfiai kötelességünk.

Föl tehát, hazám iparosztályu ifjai! az idő legdrágább kincs, föl a vándorbottal, pályátok szép, s a méltányos jutalom nem maradhat el. Nem az első városban megállni; de széttekintni a nagy világban, külföldre ki, ha valaki, ugy mi tehetjük ezt legjobban, kik keveset igényelve, nélkülözésekhez szokva, jobban ki bírnak állani mindent; ne higgyétek, hogy ha hazánk pár nagyobb városát bejártátok, s talán a fővárosban is működtetek, már mindent tudtok; oh nem! a hány ház, annyi szokás, a jó pap holtig tanul; így mindenütt mást, jobbat, czélszerűbbet látva, a legjobbat választjuk, és csak így tölthetjük be hivatásunkat tökélyesen.

Vagy nagyurnak születni, s utazni divat, időtöltés, fényüzésből; vagy szerény vándorrá lenni, s utazni szenvedélyből tapasztalás, tanulás, s talán utóbb méltányos jutalom és elismerésért.

Az új évet utitársam s barátomnál töltém Uj-Yorkban, s mivel Amerikában minden vasárnapot szigoruan megtartanak, azért rendkívüli ünnepeket nem ismernek mást, mint az új évet és július 4-ét, a függetlenség kimondása napját, azért is e kettőt nagyszerűen megünneplik. Ó év utó estéjén elkezdődvén a nagy zaj, a gyermektömeg utcáról utcára járt borzasztó lármá, sípolás és lövöldözéssel; melly tartott éjfélén tul, s addig elaludni képesek nem valánk; másnap, azaz új év napján következett folytatása, midőn is barátommal egy szemesletát tevénk a városba, a boltok többnyire nyitva voltak. Ebédután átrándultunk és fölkerestük a honfitársakat Williamsburgban; hol is honi szekszárdi és pezsgő mellett szép időkről beszélgetve, a kedves rokonok, honfiak egészségeért, és a hon jóléteért is üriténk poharat, így a délután elrepült. Este az angol színházba akaránk menni, de onnan elkésettünk, másnap pedig vasárnap levén, az zárva volt; így a német színházba menénk, mellynek belseje s építési rendszere igen hasonlít nemzeti színházunkéhoz. 8 órára már tömve volt, a midőn elkezdett a tömeg zugni, dobolni, s leginkább fütyölni; mellyen mi barátommal igen csudálkozáink, híven, hogy a németek miveltebbek levén, ildomosabban viselendik magukat, mint a benszületett angolok; de ugy találtuk, hogy az angol szabad modort erővel elsajátíták s azt elébe teszik az európai német miveltségnek. A vigjáték elég bohós, a zene meglehető volt.

Most bezárom lévelem azon ígérettel, hogy jövőben folytatandom azt; ha ugyan szivesen veszi azt tisztelt szerkesztő ur; a midőn Uj-York, e nagyszerű város nevezetességeit és az amerikai különös építési modort és rendszert irandom le; pár épületet rajzban is szeretnék megküldeni, ha ugyan gyenge tehetségem, az erős munkához szokott kezek, a jó szándokot meg nem hiúsítanak. — Több honfitársam forró viszont üdvözlétet van szerencsém önnek megküldeni. — A viszont találkozásig, Isten önnel és kedves hazámmal.

Cserépy István.

T Á R H Á Z.

A timsó, mint tűzellenes szer.

Terehegy (Baranya), február 24-én.

A mult két esztendei, egymást érő sok szerencsétlenség, — kivált a rémitő tűzveszélyek miatt koldusbotra jutott szerencsétlen hazánkfiainak sorsa engemet annyira érdekelt, hogy könnyen hasonló inségre jutható hallgatóimat minduntalan figyelmeztettem a biztosítás jótékonyosságának bizonyos hasznaira, de szegénységüket hozván fel okul — minden igyekezettel is rá nem mehettek, hogy csak egyet is megnyerhessek. — Péter apostollal én is elmondhatom: *aranyom és ezüstöm nincsen*, hogy a szegények inségét enyhíthessem. Más módon kívánok hát jót tenni, tudniillik: A maguk javait szegénységök miatt *tűzész ellen* nem biztosíthatók javára országszerte kihirdettetni kívánám, hogy minden helységnek, vagy minden közel eső két helységnek legyen egy tűzi fecskendezője; és ahhoz mindenkor készen egy két font porrá tört *timsója* (10 vagy 12 kr. fontja), mit a tűz kiütésekor a lehető legnagyobb gyorsasággal az előre kirendelt és megtanított ifjak a fecskendező ládájába belevetvén fontonkint, azonnal a tüzet még kezdetekor elolthassák, hogy se azon épület tovább ne égjen, se a tűz tovább ne terjedjen. Mert a timsónak az a tulajdonsága, hogy az égő tűznek nemcsak lángját, de még paraszát is annyira eloltja, hogy ha tüzre tennék is, meg nem ég többé. Sőt ha valaki, mikor épített: a gerendákat, szarufákat porrá tört agyagból egy két font enyvből főzött, és szinten 4—5 font timsóval (az épület nagyságához képest) készített jó sűrű kenőccsel jól bekenni, hogy sehol nyitva ne maradjon; egyedül arra vigyázzván, hogy míg jól meg nem szárad, valami módon a fát beborító kenőcs le ne dörzsöltessék, és így, mikor már fel van rakva, akkor kell bekenni s azután lefedni (a faszindely legkönnyebben eloltható). Így ha a szalmafedél leég is, az épület fákön csak a füst szennye, — de égés nem lesz látható. Ha valaki kételkednék állításomban: tegyen próbát a tűzhelyen égő tűzön; vessen egy evőkanálnyi tört timsót egy itze vízbe, keverje el, öntse a legvigabban égő tüzre — tapasztalni fogja, hogy azon eloltott tűzön volt darabfákat meg nem gyújthatja többé, hanem más fákat kell neki használni, ha ebédet akar enni. Az ilyen timsósvíz a fecskendező ládájában nyáron meg nem bűdösödik, télen pedig meg nem fagy.

Ezen tanácsadással tartoztam, a minden emberiséget levetkezett gyújtogatásnak gyönyörködő hitvány boszuállók megszegényítésére, és a tűzvész elhatalmázása miatt szerencsétlenné lett hazánkfiainak biztosítására és megmentésére — kivált az épületfa drágasága miatt holtra szegénye-

dett hazafiak megvigasztalására. Azért ha egy jó fecskendező mindenkor készen és timsóval ellátva, azonnal a tűz kezdetekor használtatik, ez semmi esetre tovább nem terjedhet; sőt ügyes kezeléssel azonnal eloltatik.

(R.-en az uraságnak egy nagy kazal szalmájába mult évi augusztusban a menykő beleütött; de a fecskendező korán odavitetvén, alig másfél ölnyi szalma elégeése után az egész nagy kazal megmentetett. Ezt csak azért emlitém meg, hogy kiverjem embereink fejéből azon megrögzött balvélekedést, hogy a menykőütötte házat vagy épületet — csak tejjel — vízzel pedig nem is lehetne eloltani).

Pápai Benjámin, lelkész.

Irodalom és művészet.

+ (*Hölgyek pályadíja*.) Dr. Almási Balogh Pál akadémiai tag egyik közelebbi akadémiai ülésben azon nemes tényt jelenté be: hogy több lelkes magyar hölgy kötelezé magát, tíz éven át évenként hetvennyolcz aranyat kitűzni azon akadémiai felolvasás megjutalmazására, mellyet az Akadémia szép nyelve, tartalombecse és ékes előadása által a legkitünőbbnek talál. Az első jutalom a f. 1859. évre van kitűzve.

+ (*Kubinyi Agoston múzeumi igazgató*) a dán archaeologiai egylet tagja lön. Ezuttal az is tudomásunkra jut, hogy Thorsen dán tudós megtanulá a magyar nyelvet, s miután a „magyar irodalomról“ dán könyvet akar írni, ehhez anyagot kér küldetni, s mindenekelőtt magyar választ.

+ (*Bibok Lajos „Tavasz“*) című szépirodalmi albumot fog kiadni. Ezen albuma Kalmár Róza k. a. eddig megjelent költeményei is föl fognak vétetni. A jövedelem jótékony czélokra lesz fordítva. Azon írók, kik e vállalatot műveikkel gyámolítani kívánják, kézírataikat f. hó végeig Bibok Lajoshoz (Duka, u. p. Vác) beküldeni sziveskedjenek.

+ (*„Császárfürdői albumot“*) szándékozik kiadni Hers, a császárfürdő bérlője. Ez album tartalmát verses és prózai szépirodalmi dolgozatok, divat-értekezések s valószínűleg a császárfürdő rövid ismertetése képezendik. Szerkesztője egyik kedvelt írónk leend. E vállalatot kiadója, a mennyiben kellő részvét mutatkozik iránta, állandósítani szándékozik.

+ (*Xántus János*) Amerikában lakó hazánkfia több magyar tanintézet számára különféle gyűjteményeket szándékozik küldeni.

— „*Magyar László délafrikai utazásai*.“ E címet viseli azon nagy munka, mellynek első kötete e napokban jelent meg a M. Akadémia költségén, s melly mint egy, távol világrészben hányódó, merész és derék hazánkfiának élményei, nemcsak itthon fog találkozni kellő figyelemmel, hanem

remélhető, hogy tartalmánál fogva, mely eddig részben egészen ismeretlen, részben kevésbé ismert népeket s országokat tárgyz, az összes tudományosság és külföld méltánylatát is ki fogja vivni. Szándékunk van, Magyar László nagy érdekű utazását, kalandjait, tapasztalatait és személyiségét bővebben is megismertetnünk olvasóinkkal; addig is a földirat, népismerés minden barátainak a legmelegebben ajánljuk e correct kiállítású könyvet, melyet Hunfalvy János szakértő ügyességgel rendezett sajtó alá s látott el jegyzetekkel. A munkához egy földabrosz s nyolcz csinos lithographiai rajz van csatolva. Ára 4 ft. ujp.

+ (Gyulai Károly „Magyar- és Erdélyország történeti tájképei“ ügyében,) egy hozzánk beadott nyilatkozatban arról tudósít: hogy altamának fele, azaz tiz kép már készen van, u. m. Erdőd, Illok, Futak, Pétervárad, Uj-Orsova, Hátszeg vidéke, Nagy-Szeben, Vuchin, Görgeteg és Eger. Igéri, hogy „azonnal“ szétküldi előfizetőinek. (Czime: Bécs, Singerstrasse 898.)

+ (Almási Tihamér „Könyv és mosoly“) czim alatt 2 kötetnyi beszélygyűjteményt adott sajtó alá, mely egy hó mulva fog megjelenni. Előfizetési ára a két kötetnek 1 ft. 50 kr. ujpénzben. Az előfizetések szerzőhöz (Pest, bálvány-utca 1-ső sz.) mártius 31-ig küldendők be.

+ (Virághalmi „Fegyverkovács“) czimű regényét — írja a „Gy. K.“ — valaki feldolgozta drámának. Ha a hír igaz, a győri színtársulat már készül is rá, hogy a napokban előadhassa.

+ (Assalay József „Szellemi omnibusz,“) mint halljuk, második kiadásban, kis olcsó füzetekben fog megjelenni.

⊙ (Az erdélyi lapirodalom.) A „M. F.“ írja, hogy Erdély több mánása egy politikai hirlap engedélyért folyamodott, s mint hírlík, e lapnak Pesten keresnek szerkesztőt, de említik gr. L. K. fiatal beszélyíró is. Ezenkívül Girókuti ur is várja az engedélyt egy hivatalos magyar lapra. Lenne tehát, ha mind elsülne, Kolozsvárott négy nagy politikai magyar lap, a mennyi Pesten sincsen.

+ (Boruth fiatal költőnkől) egy 12 ivnyi versgyűjtemény fog megjelenni ápril közepén. A kiadó Pfeiffer Ferdinánd, könyvtáros. Egy példány előfizetési ára 1 ft. 40 kr. ujpénzben.

+ (A Karácsonyi-pályadíjra) beküldött vigjátékok közül egyet különösen dicsérnek. E darabban a magasabb körök finomabb életmódja igen nagy jártassággal van festve. Szerzőjét nem is gyanítják. E pályázat eredményét nem sokára megtudjuk.

+ (Szinhasi hírek.) Lendvai-Latkóczyné a jövő ápril hótól kezdve nyugdíjba lép; helyette Priell Kornelia van szerződötve. Egressy, Szigeti és Réthy elhagyják a nemzeti színházat; helyettük Rónai, Komáromi Alajos, Zöldi van szerződötve. Rónayné is színházunk tagja lesz. — Olaszországból egy tenoristát várnak, ki több lírai szerepben kísértendő meg erejét, s kielégítő siker esetében a távozó Jekelfalussy helyébe azonnal állandóul fog szerződötteni. — A jövő színházi évre sem az alsóbb személyzet, sem a tisztviselők, sem az ének- és zenekar fizetése nem emeltetett. Az opéra kiadása marad az előbbi. A balletnél 2500 ft. reductió történt. A vegyes tagoknál 900 ft. vonatott le. A drámaszemélyzet fizetési összege 6500 pftal emeltetett.

+ (Lendvai „Othello“) választá jutalomjátékaul, mely még e hó folytán fog végbemenni. Komoly igyekezetű fiatal színészünk e helyes választás miatt annál inkább megérdemli méltánylásunkat, minthogy kevesen vannak színészeink közt, kik midőn jutalomjátékaul darabot választanak, az új, habár nagyon silány művet eléje ne tennék a régi klasszikus daraboknak. Színészeink (s tán még inkább színésznőink) nagyobb részének ezen nem helyeseltető újdonságvágya volt eddig legfőbb oka annak, hogy oly sok, nagyrészen fordított férczmű özlönlötte el nemzeti színpadunkat. A jó darab mindig új marad, ha százszor adják is.

+ (Bulyovszkyról) több lap azon hirt hozta közelebb, hogy ismét szerződötteni fogna a nemzeti színházhoz. E hirt most úgy módosítják: a nemzeti színház Bulyovszky Lilla assz. szerződöttese iránt eddigelé még nem határozott.

+ (Az Ellinger-pár) Kolozsvárra ment vendégszerpelni. E hiány pótlásaul Reichel urat, a prágai színház első tenoristáját, szerződötették néhány vendégszerepre színházunkhoz.

+ (Bogya Róza) a párisi szépművészetek akademiájának tagja lett.

— (Debreczenben a színház ismét zárva van.) Mióta Kövérné-Komlós Ida asszony, a jól emlékszem, 6 meglehetősen unalmas „Indianában“ az egyesült színtársulat erejét próbára tévé, nem láttunk színi-előadást; híre járt, hogy László József meglátogatja városunkat, de annak is híre járt, hogy eljött ugyan rekognoscirozni a tisztelt művész, de illy gyöngye tartalék-sereggel nem mert sikra szállni, megküzdeni a debreczeni deszkákon; ha így van, nem kárhözhatatjuk, de nem mondunk le reményünkről őt láthatni, talán majd csak vetődik ide is egy jóvalavál társulat, bár mióta tudjuk, hogy Molnár a miskolci színházat kibérelé, hanyatlik reményünk, mert, igazat mondva, őt vártuk. — Vanek ur ugyan kinyitá a zárt ajtókat e napokban, meg is tölt a színház becsületesen, de „földünk képződése s természeti változásairól“ műmutatványa nem elégite ki senkit, plane, midőn a magyarázat nem a mi nyelvünkön történt, már akkor majd minden ember boszankodott; — Rhode mutatványai mult évben sokkal jobban sikerültek. Δ

+ (A pesti jótékony nőegylet hangversenye) a szegények javára f. évi ápril 3-án lesz a Lloydteremben.

— (A pestbudai zenedei növendékei) ma, vasárnap márt. 13-kán, hangversenyt adnak, mellynek igen érdekes programja e napokban osztatott szét. Elég legyen itt fővárosi olvasóink számára e rövid figyelmeztetés.

+ (A nőegylet) a jövő hóban kisorsolandó képekre már 14 ezer forintot adott ki.

— (Nyilatkozat.) Alólirott tisztelettel értesitem ivtartóimat, miszerint a „Tárogató“-m kiadhatása körül fölmerült és hatáskörömön kívül eső akadályokat legyőzvé: az mihamarább megjelenni s legfeljebb májushó végeig minden t. aláírómnak kézbesíttetni fog. — Egyuttal megemlítem, minthogy jelen művem — mely Fáy, Pecsényánszky gyönyörű új darabjaival érdekesítve jelen meg — boltokban árultatni nem szándokom: előfizetéseket még e hó utóljáig (2 ft. 10 krval) elfogadok. N.-Abonyban, 1859-ki mártius elején. — Simonffy Kálmán.

Ipar, gazdaság, kereskedés.

⊙ (A dohánytermelés.) A magyar Gazdasági Egylet igazgató választmánya, az egylet földmívelési és technológiai szakosztályait megbízta, hogy hazánk egyik legnevezetesebb mívelési ágára, a dohánytermesztésre nagy befolyással bíró újabb intézkedések hatása felől véleményt adjon. E véleményadásból mi a következőket közöljük. A magyarországi közigazgatási kerületekben 29 megye, a Bánságban 4 megye, Horvát-Tótországban 3 megye, Erdélyben 7 kerület kizárólag alkalmas a dohánytermesztésre. Mindezek területe 3216 □ mfdre megyen. A dohánygyedárusság behozatala csökkentette ugyan egyidőre a dohánytermesztést, később azonban az, többféle kedvezések folytán, mint biztos jövedelmi ág a pénzülk éveiben, ismét lendületet nyert, úgy hogy míg az 1851-ben 31,136 holdra szorított, addig az 1858-ban 133,000 holdra terjeszkedett. A felsőbb rendeletek a termeszött nemes termény előállítására is buzdíták és megengedék, hogy az egyedárusság szükségletét túlhaladó mennyiséget külföldre kivinni avagy dohányvásárlásra felhatalmazott kereskedőnek eladni lehessen. Ezek után a természetére épen váratlanul és lesújtólag érkezett azon rendelet, mely a dohánytermesztési tért általában a kincstári szükséglet fedezhetéséhez képest korlátozni, sőt a már termeszésre engedélyezett 133,000 holdat, az engedélyezések visszavonása által, igen tetemesen leszállítani czélozza. E megszorítás valamennyi termeszött egyaránt sujt, de a nagybirtokos azt mégis inkább megérezzi, mert ez nagy költséggel állított fel e célra szükséges épületeket. Illy beruházásoknál a költség minden holdnál 110 pfta ment. Elképzelhető, hogy ez a jelen viszonyok közt milly erőfeszítéssel és áldozattal járt; valamint arról is lehet következtetést vonni, hogy milly nagy az ekkép beruházott tőke összege, mellyet a dohánytermelő birtokos osztály most már elveszetteknek tekinthet azon arányban, a mennyiben a dohány termelése megszorítva, vagy egészen megszüntetve lett. Több helyen a nagyobb birtokos dohánytelepet alakított s a szomszéd földet a telepítvényenyl együtt dohányosoknak adta haszonbérbe; — másutt a jóságbérleési szerződés egészen a dohánytermesztésen épült. Az így előhozott magasabb jövedelem s kereset most vagy megcsökken tetemesen, vagy megszűnik. A dohánytermeléssel foglalkozó azon népséget s az ugynevezett dohánykertészeket sok ezer családra számíthatni, kik a dohánytermelés célba vett megszorítása által kereset nélkül maradnak. Sok helyen idejárul még azon körülmény, hogy a dohánykertészek más vidékről jöttek, s most eddigi gazdájuknál megszokott keresetmódjuktól elesvén, hajlék nélkül maradnak és valóságos földönfutókká válnak. — A cs. kir. dohányigazgatóság kétségkívül, nehéz helyzetbe jutott az idei bő termés beváltása által, mely több, mint kétszeresen fedezi az összes egy évi szükségletet. De e tultermelést nem a termesztési engedélyek megszorítása által kellett vala természetes korlátok közt tartani, hanem akkép, hogy az Ő Felsége aláírásával megerősített rendeletnek megfelelőleg, „a külföldre kivitel szabaddá“ kellett volna tenni, sőt azt előmozdítani. — Ha szabadságában állana minden természetnek terményét, mint a pápens mondja, akár az államnak akár a külföldi kereskedőknek eladni, vagy külföldre kivinni, minden szükségtelen korlát és megszorítás nélkül; akkor fejlődhetnék ki a dohánymívelés természetes alapokon. A dohánytermelés 1851 óta igen emelkedett, de csak mennyiségileg, minőségileg nem; holott a szabad verseny által a dohánytermelés minőségileg is előhaladna, mi magának a cs. kir. dohánygyártásnak is tetemes hasznára lehetne; mert akkor azon dohánynemek is kaphatók volnának idebenn, mellyeket eddig drága érczpénzen külföldről kelle hozni, 1851—1857-ik éveiben a feldolgozott 3,608,723 m. dohányból 1,315,794 m, külföldről jött, ide nem számítva a behozott külföldi szivart. — Ezek előadása után a szakosztály véleménye oda járul, hogy: Terjesztessék Ő Fenségéhez, Magyarország Főkormányzójához egy emlékirat, mellyben Ő Fensége magas közbenjárása kéressék fel kieszközlésére annak, hogy visszavétetvén a természetet korlátozó rendelet, az Ő cs. k. Apost. Felsége által kiadott pápens szavaival élve, „olly intézkedések történjenek, mellyek a dohánymívelést a természet országokban ne csupán a kincstári szükséglet fedezésére emelni segítsék, hanem a természeteket jelesebb, értéke-sebb termény előállítására is serkentsék, hogy így annak kelete a külföldön biztosítva legyen, s ezáltal a természet jólte gyarapodhassék.“

⊙ (A répacukor-gyártás ügyében) A Magyar Gazd. Egyesület választmányának megbízása folytán a répacukorgyártásra vonatkozólag a következőkben fejezi ki magát a szakosztály véleménye. A répacukor-gyártás, a nyers répara vetett adónak magassága által, s a gyarmati cukorliszt behozatalának kedvező vámok mellett azon pontra jutott, hogy a cukorgyárak nemcsak hazánkban, hanem az egész birodalomban is egymásután kénytelenek a munkát megszüntetni. — A répacukor-gyártás már magában is bő jövedelmi forrás, ezenkívül sok takarmányt szaporít s ezáltal a kis termelést nagymértékben mozdítja elő. A cukorgyárak hazánkban még csak alakuló-félben vannak, de ez iparágon fekvő nagy adó, nemcsak azok elszaporodását gátolja, hanem a már fennállókat is veszélylyel fenyegeti. De különösen

nagy teher fekszik a magyarországi cukorgyárakon; mert nálunk csak leg-főlebb 5—6 százszálú cukrot tartalmazó répa terem, s a gyártási nyers anyag ép azon láb szerint adózik, mint azon tartományokban, melyekben 7—8 sőt több százszálú cukrot tartalmazó répa terem; tehát midőn amott 12—13 mázsa répa elegendő egy mázsa cukor előállítására, addig nálunk ehhez 15—16 m. répa kell, s e 3—4 mázsányi különbség nevezetesen megváltoztatja az egy mázsára eső adó összegét. — A m. pénzügyminiszterium a cukorgyár-tulajdonosokat legujabban azon kedvezményben részesíté, hogy az adóilleték hitelezését, az egész járandóságtól egy egész évre kiterjesztette; de ettől még nem várhatjuk azon lendületet, melyet a répacukor-gyártás felvirágzása érdekében köz- és magán gazdasági szempontból méltán óhajtani kell. Ennélfogva a szakosztály Ő cs. kir. Fensége, hazánk Főkormányzóját óhajtja felkérni, hogy a földművelésre oly jótékonyan visszaható repa-termelek érdekében s annak lehető terjesztése végett, mire főleg a cukorgyárak nagyobb számban keletkezése adna ösztönt, ezt azonban a nyers répa vetett súlyos adó jelenleg gátolja: méltóztatnék Ő Fensége magas közbenjárásával a cukorgyártás irányában fennálló súlyos adó mérséklését s magának az adózási módnak is akképen módosítását kieszközölni, hogy a cukorgyárak fennállhatóságával arányos adó ne a nyers anyagra vetessék ki. Az igazg. választmány a dohány-termesztést illető javaslatot is (mellyről fentebb szólunk) átalában helyeslő, az elnökséget bizta meg, hogy azok nyomán a M. Gazd. Egyesület óhajtását a répacukor-gyártás- és dohánytermesztésre nézve Ő cs. kir. Fenségének terjeszse elő, magas közbenjárását alázatosan kérje fel, különösen kiemelve a répacukorgyártás dolgában azon körülményt, hogy a répacukorgyárak irányában oly eljárás mód életbe léptetéséről volna kívánatos gondoskodni, mely a tiszta haszon megadóztatásával legigazságosabb arányban állana.

Közintézetek. egyletek.

⊙ (A magyar Akademia) nyelvtudományi szakosztályának ülésén febr. 18-án, Toldy Ferenc titoknok, Mácsik József értekezését olvasá fel a birtokos ragok eredeti sajtáságáról. — Csuczor Gergely folytatta értekezését a mássalhangzókról. — Vámbéry trencsinmegyei születésű hazánkfi, ki jelenleg Konstantinápolyban orvos egy hatalmas basa udvarában, Szaad-Eddinnek, a legszebb példányban megtalált török kézírati történelmét, ajándékba küldé az Akademiának. E történelemben sok, Magyarországra vonatkozó adat van. Vámbéry a könyv mellé egy magyarító értekezést is irt, különösen azon nyelvrokonsági viszonyról, melyben a magyar és török fajok állnak. Ez értekezést Ballagi Mór olvasá fel, ki is Vámbéryvel folytonos levelezésben áll.

— (A kisdudoró-intézeteket Magyarországon terjesztő egyesület) folyó évi mártius 14-én délelőtti 10 órakor (uriutca, Trattner-Károlyi ház) a magyar Akademia terében felsőbb engedély mellett közgyűlést tart, melyre a t. cz. alapító és gyámoló tagok minél számosabb megjelenése kéretik. A közgyűlés tárgyai következők: 1) Évi jelentés, az egylet anyagi és szellemi állapotának előterjesztése; 2) A másodelnöknek két évre, a titkár, ügyvéd és házfelügyelőnek három évre, 24 választmányi tagnak egy évre megválasztása; 3) Különböző, az egylet javát czélozható tárgyalások az alapszabályok értelmében. — Közli Ney Ferenc k. o. képezd e igazgató.

— (A debreczeni casinó) tisztújító közgyűlésében kivétel nélkül minden tisztviselő újra megválasztott, s ez a meglegedés jele. Minden magyar lap már előbb megrendeltetett, azonkívül több német lap, s az „Illustr. Zeitung“ helyett a francia „Illustration.“ Nagyon sok olvasó tag ohajtana, hogy a lapokért délutánokon is menne el a szolgák egyike a postára; mert megtörténik, hogy egyik vagy másik lapot magánháznál már olvashatják a debreczeniek, de a casinóban csak másnap találják meg. A posta kétszer jár, a hivatal alig pár száz lépés, szolgálja is van elég a casinónak. — A tisztaság is hogy kívánni valót, főleg a por tekintetében.

— (A debreczeni takarékpénztár) 4000 s néhány száz ft. tiszta jövedelméből, 4200 ft. a részvényeseknek osztalékul, a fent maradt összeg egy része a tartaléktőkéhez, más része a koldus-ápolóintézet javára fordítatik; a mult évben ugyan e célra felajánlott de az intézet életbeléptetéseig visszatartott összeggel együtt.

Jótekonyságok.

⊙ Haynald erdélyi kath. püspök 6 exclja a szebeni Orsolya-szüzek részére 4000 pft. alapítványt adott. Apponyi Györgyné, szül. Sztáray urhölgy, az erdélyi szegény kath. egyházak felségelésére 1500 pft. értékű ruhakészletet ajándékozott.

⊙ Maros-Vásárhelyen, Erdélyben, febr. 5-én a ref. tanoda javára táncz-igalom ment végbe, mely 343 pft. tiszta jövedelmet adott. Ez aztán hasznos multság volt.

+ (A Veszprémben közelebb rendezett táncz-igalom) az alakítandó kisdudoró javára ezer forintot jövedelmezett. Valóban szép összeget tánczoltak össze!

— (Az új év Debreczenben) is meghozta a maga jótekonyságait; az üdvözleti megváltásból begyűlt 373 ft. 96 krból, 200 ft. ugyanannyi szegénynek osztott ki könyör-adományul, a többi rész az újból építendő nyilvános betegintézet alapítókéjéhez csatoltatott.

M i u j s á g ?

⊙ (Nazarénusok.) Február 4-én a budai cs. k. országos törvényszék előtt 32 egyén ítéltetett el nazarenus vallás követése miatt. Az elítélteknek több mint fele lipómezei, bradeki s n.-sz.-miklósi járásból való tótok,

férfiak, asszonyok s leányok vegyest, a többiek pest-külvárosi lakosok voltak. Ezeket, állítólag, Bela s Hordovics nevű, Amerikába kivándorlottak tanították az új vallásra, melyet 7 év óta látszanak követni, midőn épen 1851. nov. 16-án egy ministerialis rendeletnek kellett megjelenni, mely ezen valóságkorlatot megtiltsa. Előadásuk szerint, náluk a kereszttség csak fölvekedett korban történik, és pedig folyóvízben, mint az Krisztussal véghez ment; papra nincsen szükségük, a házasságkötés világi hatóság előtt mehet véghez, a gyónást fölöslegesnek tartják, urvacsorájával egyszerűen élnek; az ájtatosságot mindenütt véghezvihetőnek tartván, templomuk nincs, összejövetelük bizonytalan időben történik, előadást akárki tarthat, a látogató „barát vagy barátne“ czimet, a fogadástevő „testvér vagy testvérnő“ czimet vesz föl stb. Tekintve sok enyhítő körülményeket, vádoltak egy, másfél s két hónapi fogságra ítéltettek. A pestiek ügyüket többnyire föllebezték. A lipómezeiek megnyugodtak, s csak azt kérték, hogy fogságukat hazájukban állhassák ki. (B. H.)

+ (B. Wesselényi Miklós vadászpályájáról) a „V. és Verseny-lapban“ többek közt következő érdekes adatokat olvasunk: Wesselényi saját naplójegyzetei szerint, különböző helyen és időben 46 farkast, 220 szarvast, 262 vaddisznót és 45 dämvadat ejtett el. Apróvadat temérdekelt elpusztított, s gróf Kollonics egy pozsonymegyei vadászatán egyetlen napon 105 nyulat lőtt.

+ (Wertheim és Wiese,) az éghetlen és nyithatlan pénztárak feltalálói, „fölnyitási versenyt“ rendeznek raktáraikban háromféle lakatjaikra nézve, s a ki fel tudja nyitni valamelyikét, a letett összeget kétszeresen kapja meg.

+ (A szeged-csongrádi takarékpénztár) a nemzeti színház részére évenként fizetni határozott 200 ftnyi segélypénzt nem öt — mint több lap írta — hanem tizennégy évre ajánlotta fel.

△ (Légtünemény.) Ujbecsén febr. 28-án, esti 7 órakor, egy kis napot láttak az égen, mely hirtelen mindent megvilágított s kékes lángokat lövelve magából, kelet felől gyorsan délnek haladt, s minden zaj nélkül tünt el a látóhatáron feljövő felhők mögé.

— (Debreczenben a farsangot) Veszter Sándor kezdte meg gyermekbájljával, melyben a nagygyermek többet tánczoltak. A casinó csak két bált látott szükségesnek tartani, az utolsó jóval tultett az elsőn mind szám-, mind jókedvre nézve, egyedül a palotást szerették volna előbb tétetni a rendben, mert reggeli 3—4 óráig kelle utána várakozni, pedig e daliás táncz megérdemli vala, hogy szünet előtt is, szünet után is ellejtessék — s inkább elengedtek volna helyette egy reszi polkát. — Egyéb bajuk nincs! — Tornai vendéglő is megkísérte, két álarcos bált adni a fehér ló terében, bizony csak a kísérletnél maradt az; nem szeretnek ott álarcozkodni. — Jó volna már Debreczenben egy derék tánczterem is!

— Debreczenből írják mártius 8-ról: Időjárásunk valóban aprilisi; hol eső, hol hó esik, tegnap nagy szélvész, ma már gyönyörű enyhe nap; szegény burkolat-seprőknek ezer a dolga. — Csudálni lehet, hogy a vasuti részvénytársulat azon 50—60 ölnyi vonalt, a burkolat végétől az indóházig, ki nem burkoltatja; sáros időben a gyalog ember kénytelen előbb magát, később a kocsiakat összesározni; — az is csudálatos, hogy nem jutott még észbe senkinek a talyigák csoportját, a járművek ez ocsmány példányait, a piac egyik legjártabb részéről eldugottab helyre posztirozni, s elejét venni annak, hogy a járókelő azon ocsmány trágár-beszédeket, melyek a talyigások gyűléseiből fennhangon szóratnak — hallani, — e csoportot kikerülgetni, — azon dögleletes büzt, mit e nyugalmat ohajtó bucephalusok okoznak — belehelni kénytelen legyen; nem jó lenne őket, a kis új-utca elején a lerombolt hosszú ház helyén gyönyörű hosszú sorban fölláztatni? — De az még a legcsudálatosabb, hogy legujabban a lármas szibvásár a főiskola közvetlen tövébe transportáltatott, — tudjon aztán a deák figyelmezni a tanár előadására vásári szibajban! Ott is volna tér a sétány korlátja s a furott kút között! — Már benne vagyunk, tehát még elmondjuk, hogy, míg a főutcák közepi burkolatnak, a gyalog járdákra majd semmi gond; — különösen a mellékutczákban hire sincs a régi pallóknak, utczai átjárásoknak; ha aztán például véletlenül tűz üt ki, térdig jár a nép a sárban a piacchoz közelebb utczákon is, s midőn visszajövet a seprött burkolatra ér, akkor látja lábujjhegyén az 5 siralmas állapotát. Majdnem hasonlít így városunk azon iparlovaghoz, kinek a legdivatosabbak külöltönyei, fénymázos topánja is van, de inge nagyon igényli a reparaturát. △

— (Új könyvnyomda Debreczenben.) Mártius 5-én nyílt meg Okolicsányi és Telegdi könyvnyomdája, s utóbb nevezett, ki idegen nyomdákban kezdte műveket látni eddigelé közönségét derék könyvkereskedésében, képesé lőn, hogy maga adjon életet az elmeszüleményeknek. — A megnyitás estéjén barátságosan vendéglé meg jó barátai és ismerősei koszoruját, melynek tagjai közt az első nyomtatott vers a lakoma alatt kiosztott; hogy a nyomtatás, kiállítás csinos, s magát Pesten sem szégyenlené, meggyőződhetik szerkesztő ur az idezárt példányból. (A küldött alkalmi nyomtatvány valóban igen diszes és correct. Szerk.) — Megtanultuk e lakomán egy derék eleven levéltártól, hogy a mohácsi vész után 10 évvel jött Debreczenbe az első könyvnyomda, az enyingi Török-család által, mely családról családra szállván, század mulva a város tulajdonává, kizárólagos sajátjává lőn. — Tudjuk ma, hogy a nemzeti nagy catastropha után 10 évre nyílt meg a második nyomda Debreczenben; adja az ég, hogy az alóla kikerülgendő elmetermények életrevalók legyenek, folytonos mozgásban tartsák a felavatott gépet, terjeszszék bő mérvben a világosságot, adjanak elegendő tápot a szellemi élvezetnek! △

— (Körvadászat a Bánságban.) Oroszlámosból (Torontál), írják: Nehéz nélkülözni, kivált olyast, a mit az ember szeret, s még tudván azt: hogy ez

által nemcsak magának, hanem a közügynek s a mi több, a nemzetiségnek használna. Fájdalom! hogy a szellemi élvezetektől meg vagyunk fosztva, s csak egy marad hátra, s ez, dicsekedés nélkül legyen mondva: mert ebben keresi kiki azt, a mit ott veszti, s ez az olvasás. Mondom tehát, hogy színházi s más ily szellemi élvezetet nyújtó hírekről szó sem lehet; de, hogy társalgásukörünk a végtelenségig még se szakadjon meg, keres hol egyik, hol a másik, derék s vendégszerető uraink egyike, valami név alatt adandó ürügyöt, hogy egybe gyűjtsön oly vendégkoszorút, a melynek körében lenni élvezet. — A farsang első napjai nálunk bálozások helyett, nagyszerű vadászatok tartásával köszöntöttek be. — Nem fogok tán tévedni, midőn hiszem, hogy az ily alföldi körvadászatok az olvasók nagy része előtt ismeretesebbek, de minthogy az ily egybegyűlt vadászcsereg nagyszerű látványt nyújt, nem mulaszthatom el megkísérteni, abból egyet mást elmondani. — Az első vadászat volt Oroszlámoson jan. 10-én, és utána a következő nap tartatott meg mindjárt a második Török-Kanizsán; a vadászatok érdekét az is nevelte, hogy azokban gróf Coronini kormányzó ő extíája több főrangú urakkal szintén egész végig részt vett. Érdekes jelenet, midőn vagy 100 puskás, jól neki készülve kiindul a kirendelt helyre, a vadászati csataterre, a hol már vagy háromszor annyi szűcséges tagja a vadászoknak, a botokkal fölfegyverzett hajtók várakoznak. Ezután két vagy három kör bevégezte után, a számos áldozatul esett nyulat és rókát magával cipelve, a gyűlhelyre megy kiki, éhségét és szomját csillapítani a fél napi fáradozás után; magától értetődik, hogy ez a legirigylendőbb étvágygyal történik; itt aztán kiki elmondja a vadászati hőstetteket, a miket szem nem látott, és fül nem hallott soha. Illyenkor, kiki saját eszközeivel, a miket soha el nem hagyhat, s egy közös tából vagy is a kocskasból, nem kérdezve mit főztek vagy mit találak, neki lát ugy Isten igazában, azt a közkedvességben lévő törhetlen poharat, a fa kupát, pedig kézzel-kézre adja egyik a másiknak sorba; illyenkor roppant nagy a sürgős forgás, s ha egy távolabb pontról szemléljük, a hova csak a tűzhelyek füstje látszik, és a jó kedvre villanyzott kedélyek zaja hallik, könnyen azt vélné az ember, hogy e kocskással körített csoportzat valami hadi tábor, melye esikorgó hidegben itt kunnatanyáz; de csak akkor vesszük észre, hogy családokozunk, midőn közéjük lépünk, látjuk: hogy ama harcoss férfiak egészen más foglalatosságban vannak, mert az egész nem egyéb, mint — egy kis ártatlan nyulháboru. — Jan. 18-án Bébán tartatott meg egy ily vadászat, hol a szíves háziur s derék magyar ember tudván, hogy mi ringatja legelőbb jó kedvre a magyar embert, erről sem felejtkezett meg t. i. cigányzenéről. A cigányok a hazatérő fáradt vadászokat avval a közkedvességű nótával fogadták, a mitől még a buját is elfelejti az ember. — Nem volt azután fáradt senki, hanem vigadott kiki, és a jó kedv kifogyhatatlan volt egész késő éjfélig. Még az öreg urak sem állhatták meg, hogy néha-néha ne lejtessenek; de a mellett volt aztán sok talpraesett fölköszöntés is, a melyből nem lőnek kifelejtve azok se, kik megérdemlik mindenkor, hogy az első pohár az ő egészségükért ürüljön t. i. hazánk fáradozó irodalmi napszámosai.

— (A n.-hanissai casinó és polgári egyesület.) Kanizsa, febr. 10. Az itteni casinóba, melynek tagjai 4—5 emberen kívül mind izraelitákból állanak, 22 év előtt némely jelentkező előkelő polgárok szótöbbség által nem vétettek be tagokul. S ezen a polgárok felháborodva, alkották polgári egyesületet, mely kezdetétől fogva virágzásban volt, s jelenleg is, 160 tagot számlál. Alapszabályaik szerint belőle a zsidók ki vannak zárva, azon okból, mert a polgárok is 22 év előtt a casinóból kizárattak. Ezen kizárásoknak voltak és vannak kellemetlen következményei. Már kezdetben 20 év előtt a zsidók ugynevezett Bann-jok által egy polgári sütőmestertől kenyeret, zsemlét nem vettek, a ki ez által nagy kárát, talán romlását is tapasztalván, a megyéhez folyamodott, és egy küldöttségnek sikerült a bajt megorvosolni. Kisebb-nagyobb károk mind két részről folyton következtek. A polgárok ezt belátva, tavaly közeledést próbáltak az által, hogy bálképes 100 izraelita családot táncvigalmukba meghívtak. Nehányan a meghívottak közül megjelentek, néhány meghívottak alárendelt fiataljaikat küldötték. Ezen a polgárság újra megnehezelt, és az idén egyedül azon izraelitákat hívta meg vigalmára, kik tavaly személyesen megjelentek. Kívánatos volna mind két részről okos belátásuk szerint a surlódásoknak valahára véget vetni. Van az itt lakó 3000 lélekre terjedő izraelitáknak casinójukon kívül még egy kereskedelmi nevet viselő casinójuk is (Handelskasino). Mindenikben több német lap olvasható, s az utolsóban könyvtár is van, melyből a tagok könyveket vihetnek olvasás végett. A polgári egyesület hozatja a Pesti Naplót, Budapesti Hirlapot, Magyar Sajtót, Vasárnapi Ujságot Politikai Ujdonságokkal, Gazdasági Lapokat, Borászati Lapokat, Kerti Gazdaságot, Ústökösöt, s 6 német lapot. — A polgári egyesület felesleges jövedelemmel ugyan még nem dicsekedhetik, ámbar egy emeletes házat bir, mellytől 600 ft. vt. fizet a bérlő; de mégis évenként jövedelmének egy részét a házi szegények felségítésére fordítja.

⊙ (Magyarország népessége) az 1857-ki népszámlálás szerint 8,146,992 lélekre megy, és pedig a budapesti kerületben 1,765,218, a pozsoniban 1,656,659, a soproniban 1,818,864, a kassaiban 1,349,241, a nagyváradban 1,557,010 lélek van. Sajnos, hogy e népszámlálásnál a nemzetiségek szerint nem történt összeírás; de azért tudjuk e részben is tájékozni magunkat. — Ugyanis hosszú évsorok tapasztalása mutatja, hogy az ausztriai birodalomban évenként az új szülöttek száma az összes lakosság négy százalékát teszi, vagyis minden 25-ik emberre esik egy új szülött; ellenben évenként minden 30 ember közül 1 hal meg, vagyis az összes népesség $3\frac{1}{3}$ százaléka. Az évenkénti 4 százalék szaporaságból, vonjuk le a $3\frac{1}{3}$ sz. fogyást, marad szaporodásul $\frac{2}{3}$ százalék — vagy minden 300-ra kettő. — Fényes a vallásfelekezettek összeírása nyomán, számítva 1856 végén, a mostani Magyarország magyar ajku lakosai számát 5,452,721 lélekre tette, egy év alatt ez a főnebbi

számítás szerint 36,151 lélekkel szaporodott; volt tehát a mostani Magyarországban 1857. végén 5,458,872 magyar lakos. — Ugyan Fényes szerint, Magyarországon, Erdélyben, a Szerb-vidéken, a végvidéken, Slavóniában és Bukovinában 1856 végén volt összesen 6,555,124 magyar ajku lakos, melly szám a főnebbi szaporodási arány szerint 1857. végéig 6,598,784-re emelkedett.

^ (Hajótörés.) Northmare angol gőzös és Union amerikai vitorlás hajó, febr. 22-én délben összeütközvén, az első elmerült. Legényeit az Union mind megmenté, de a kapitány Ansdell, elveszett, miután nem lehetett rábírni, hogy alámerülő hajóját elhagyja. 1858-ban a föld minden tengerére összesen 30,000 kereskedelmi hajó indult ki, ebből 3073, tehát több mint egy tizede, menthetlenül elveszett, nem ugyan emberestől, árustól együtt, hanem mégis olyképp, hogy megszűnt hajó lenni. Az 1858-ki év azonban nem vehető színórmértékül, miután a hajótörés száma más években nem szokott oly nagy lenni; legmostobább hó volt a november és december s 1836-tól fogva ennyi hajótörés nem fordult elő a tengeren. Az 1858-ban elveszett 3073 hajóból 72 ugy égett el. Ez egész számból 113 gőzös volt. Az elégett 72 gőzös közül 42 az angoloké, 22 a francziáké és 19 amerikai volt. Ha a főnebbi 3073 számot fölosztjuk, ugy 1858-ban, éjet napot ideértve, minden harmadik órában egy, tehát naponként 8 hajó veszett el a tengeren.

+ (Azon lelkes magyar hölgyek.) kik az Akademiában tartandó legjeltebb felolvasás megjutalmazására évenként tiz éven át 78 darab aranyat ajánltak, következők: Czékus Mártonné, Gyürky-Vay Erzsébet grófnő, Kállay-Blaskovics Amália, Kovács-Nedeczky Mária, Balogh Melania, Bohus-Szögyényi Antonia, gróf Forrayné, Vass-Gyulay grófnő, Kun-Gyulay grófnő, Festetics-Almásy grófnő, Nádasdy Lipótné, szül. Forray grófnő, gróf Traunné, gróf Bánffyné, gróf Andrássy Gyuláné, gróf Andrássy Gabriella, herceg Odescalchi Gyuláné, Tihanyi-Rhédey Borbála, Matkovics-Rhédey Anna, Kóczán Józsefné, szül. Puky Franciska, Bárczay-Lónyai Piroška, Karácsonyi-Kiss Franciska, Návay-Almásy Anna, gróf Karácsonyiné, b. Gerliczy Vinczéné, szül. Sztankovánszky Erzsébet, Platthy-Ruttkay Mari, gróf Vay-Benyiczky Sarolta.

— (A gabona árának hirtelen felszökése.) A lefolyt hét a gabona piacot tekintőleg — írja a Falusi Gazda — a legsajátságosabbak egyike volt, olyan, minőt az utóbbi években sem birunk felmutatni. A hét elején már volt némi élénkség az üzletben, mit a megnyílt vízi közlekedésnek s általában a tavaszkor beállani szokott adásvevési kedvnek lehet tulajdonítani, a hét derekán azonban rögtön beállott az az eset, hogy a gabona-kereskedők ott hol eladót tudtak, egymásnak adták kezökbe a kilincset, kiválólag ugyan rozs és zab volt leginkább keresett, miert is ezek ára várokozason fölül, nem emelkedett, hanem rohant fölfelé, hogy aztán szombaton ismét oly váratlanul bukják aláfelé. — A buzára is volt visszahatása az áremelkedésnek, ára ennek is jelentékenyen öregbedvén. Ugy látszik, helytelen kilátás harcias viszonyokra, okozta a nagyszerű felszökkenést, a minthogy az utóbb érkezett békés szinezetű hírek rögtön kettő metszették az üzlet élénkségét. Több százezer mérő mindenféle gabona elkelt pár nap alatt a pesti és győri piacokon, — s neme a fegyver-nyugvásnak állott be a természet és vevő közt, — egyelőre farkas-szemet néz a két fél, amaz nem akar olcsó áron tágitni természetményétől, emez nem mer derűre borúra belevágni. A helyzet határozatlanságát eléggé mutatja a bécsi gabonabörze, hol ugyszólván a forgalom semmi sem volt, s az árak még így is emelkedtek. Még a molnárok sem merték tartózkodásukat feladni, s csak épen a legszükségesebbel látták el magukat. Mi lesz már most? Szép volna meg tudni mondani, de e pillanatban ez lehetetlen, annyit még is gyanítunk, hogy jelentékeny visszaeséstől nincs mit tartanunk, s ha csak ennyi marad is, nem lehet oka a természetnek panaszkodni. A berlini gabona-piacz szintén némi áremelkedést mutat.

+ (Morelly Ferencz), a pesti söresarnokok egykor kedvencz zenésze, január hó 17-én Bombayban 47 éves korában meghalt.

— (A vácsi cs. k. sühetnéma-intézetben) e folyó hó 15-én délelőtti 10 órától 12-ig tartandó nyilvános félévi vizsgálatra a t. cz. közönség ezennel tisztelettel meghívatik. — Az igazgatóság által.

Egyveleg.

+ (Mennyi egy billió?) Könnyű e szót kimondani: billió, de nagyszerű jelentését csak akkor foghatjuk fel, s méltányolhatjuk kellőleg, ha annak gyakorlati alkalmazását megkísérjük. A példa legvilágosabb magyarázat; lássuk tehát. Mennyi idő kell egy billió pénzdarábnak egyenkinti megolvasására? E kérdésre egy angol számítása szerint az a felelet: 27,161, mond: huszonhétézer százhatvanegy év, kerek számmal. De ezen roppant idő alatt is csak ugy lehetne a mondott összeg megolvasását elvégezni, ha az ember éjjelnappal szakadatlan munkában állna, s a pénzdarábok folyvást kezeügyében állnának, úgy hogy fennakadás nélkül szedhetné mindig markába. — Egy valaki kíváncsiságból utánszámította, s körülbelül ugy találta, hogy az angolnak igaza van. Számítása szerint egy perc alatt 70, egy óra alatt 4200, egy év alatt 36,817,200 darabot lehet megolvasni, s így egy billió pénzdaráb megolvasására 27161 év kellene. Végre hatásokkal néhány percnyi kísérlet tett s kitünt, hogy egy percze nem igen esik több 70 darabnál kerek számmal. A ki tehát egy billió forintot akarna megolvasni csupa új krajczárokban, e munkát csak 2,716,100 év alatt végezhetné be. A ki nem hiszi, szabad megpróbálnia.

+ (Armstrongi ágyuk.) Angolországban legujabban olyan ágyut találtak fel, melly ha a harcban alkalmazást nyer, valószínűleg réme lesz az ellenségnek. Ez a fenttitulált ágyu alakjára hasonlít egy karabinhoz; könnyebb,

mint akármely más ágyu, s minél hosszabb csövü, annál könnyebben horozható. Egy tizenhatsz fontos vasgolyót, mely a karczolás ellen ércz-burokkal van ellátva, majdnem négy angol mérföldre elvisz. Igen nagy pontossággal lehet vele löni; 3000 rőfnyi távolságról egy lovon ülő embert, 1000 rőfnyiről egy 9 hüvelyk átmérőjű célt eltalál. Ez ágyu gép által igazgattatik, s minden lövés után önmagától visszanyeri előbbi állását. A síkföldi csatáknál 1000 öl távolságból iszonyu pusztítást lehet ezen ágyuval véghezvinni.

+ (Soulouque, a fekete excsászár), ugy látszik, uralkodása alatt nagy gondot fordított arra, hogy minden netán bekövetkezendő esetlegre kellelőleg biztosítsa erszényét. Nem említve a drága koronákat és nagybecsű ékszereket, s azon nagy pénzösszegeket, melyeket európai bankároknál letett, részint pedig vaspályákba fektetett; a francia konzulhoz 57 ládácska pénzt, egyenkint 20 ezer amerikai piasterral terhelve (2 pftjával) rendelt szállíttatni. E ládákat hajóra akarta szállíttatni, de a nép lefoglalta. Palotájában állítólag még sok aranyat és 5 millió egészen új papírpénzt találtak. Egy angol lap írja, hogy Soulouque Párist jelelte ki jövődől lakhelyeül. — Az excsászár kegyetlenségét illetőleg, beszélnek, hogy palotája közelében volt egy földalatti tömlöcz, hova azon emberek kerültek, kiket amugy szép csendesen akart láb alul eltenni. A kit oda zártak, 48 óra alatt meg kellett halnia. Illy módon állítólag 1507 férfi és nő veszett el. A tömlöcztartónak az áldozatok koponyáit elő kellett mutatnia, annak bebizonyításául, hogy Soulouque parancsa pontosan végrehajtatott.

+ (Adatok az orgona történetéhez.) A monda szerint szent Caecilia, ki a III-ik században élt, találta fel az orgonát. Keleten azonban már előbb használták az egyházakban. Pipin frank király 757 évben Konstantin Kopronymus görög császártól egyebek közt egy orgonát is kapott ajándékba. Ezt használták nyugaton legelőször. Pipin fia nagy Károly megkísérettette annak dívatba hozását birodalmában; e czélből több orgonát hoztatott Görögországból és orgonistákat is hívott a metzi és aacheni zeneiskolákból. Mindamellett

csak 822 évben állítottatott fel jámbor Lajos frank király egy illy hangszert az aacheni egyházban. Ezen idő előtt sem Német-sém Görögországban nem volt dívatban az orgona használata a templomokban, hanem helyette ezitera, flóta és dobszó kísérté az egyházi éneket isteniszolgálat alatt. Az orgona használata ez időtől fogva mind jobban elterjedt; különösen Bajorországban csakhamar ügyes orgonakészítők és gyakorlott orgonások merültek föl. Azonban e hangszerek sok ideig nagyon tökéletlenek voltak. Először csak a viz-ké-sőbb pedig a szélorgonát ismerték; a gőzorgonát csak a jelen században találták föl Amerikában. E hangszerek régen csak kevés, többnyire 12 billentyűvel volt ellátva, melyek szélessége 3, vastagsága 1 1/2 hüvelyk volt, s mindig egy hüvelyknyire álltak egymástól. Illy tökéletlen hangszereken egész akkordot fogni természetesen nem lehetett. Csupán a dallamhangja ütöttet, s a billentyűket egyenkint hatalmas ökölrel kellett nem annyira lenyomni, mint leütni. Orgonajátékról tehát abban az időben szó sem lehetett, mert a szó legszorosabb értelmében ütni kellett a billentyűket. Minden egyes billentyű 10—20 sippal volt összekötve; ha tehát egy billentyűre ráütöttek, valamennyi azzal összekapcsolt sipp rettenetes zajjal megszólalott. Idejárt még az a nagy lárma, mit a fuvók mozgásba hozása okozott. Illy fuvó pedig gyakran husznál is több volt egy orgonában, miért is gyakran 10—12 emberre volt szükség, kik egyik lábukkal az egyik fuvót lenyomták, a másikkal egy másik fuvót felvontak. A legettyűkről (register) még akkor mitsem tudtak.

⊙ (A táviró.) Angliában már 1823-ban folyamadott táviró engedélyért, bizonyos Ronáld nevű műbarát, ki még most is él. Folyamadásában a kiviteli alkalmazást a kormánynak engedte át, mely azonban azt nem való-sította, végzésileg elhatározván, hogy az ollynemű közlekedési eszközök feleslegesek.

+ (A maros-vásárhelyi temetőben) egy sírkövön e fölírat olvasható:

„Itt nyugszom én, olvasod te;
Olvassám én, nyugodnál te.“

Színházi napló.

Péntek, mart. 4. „Tamás bátya kunyhója.“ Dráma 6 felv. Vasárnapi darab; hogy ma színre került, bizonyára szükségéből történt — az opera gyengélkedik. Vetélkedve működtek közre e darabban Szigeti, Tóth József és Udvarhelyi. Réthy és Tóth Soma elemében volt.

Szombat, mart. 5. „Huszár-csiny.“ Eredeti vigjáték 3 felv. Irta Vahot Imre. Az előlege jelentésben „Észak csillaga“ volt adandó, ha közbejött akadály miatt, mint az előre hirdetett operák rendszerint, ez is el nem maradt volna. A „Huszár-csiny“ darabnak Hegedüsné tud annyira érdekességet kölcsönözni, hogy előadása alatt a közönség nem unatkozik.

Vasárnap, mart. 6. Másodszor: „Angyal Bandi.“ Eredeti népszínmű 4 felv. Irta Feleki Miklós. Az új népszínmű több sikerült epizódja iránt a közönség ma is élénken nyilvánította tetszését.

Hétfő, mart. 7. „IV. László.“ Tragedia 5 felv. Dobsa Lajostól. Kedd, mart. 8. Reichel ur, a prágai színház első tenoristája első föllép-teül: „Alojzáró.“ Opera 3 felv. Bellinitől.

Szerda, mart. 9. Normanap levén, a színház zárva volt. Csütörtök, mart. 10. „A fufangos szobaleány.“ Vig ballet 3 felv.

Szerkesztői mondanivaló.

4377. Pohorella. Örömmel teljesítettük a kellemes megbízást. Valóban szép módja a szülőföld iránti megemlékezésnek, melyet — engedje meg ön — hogy néhány rövid szóval legalább e helyen elmondhassunk. El önközött egy derék gépművész hazánkba, ki az alföld rónáiról szakadt önközé, a felföld görbe országába — (nevet nem akarja ön nyilvánosságra el terjeszteni, mit igen sajnálunk). Évek hosszú sora óta él e derék férfi a reá nézve nagy részben idegen égél és elemek között, de szíve egyformán melegséggel érez; a haza és nemzet mindig legszentebb nevek előtte, és semmit nem ohajt annyira mint a nemzeti méltóság terjedését. A mivel Isten megáldotta, anyagi és szellemi uton. örömet fordítja ama czélok siettetésére. Sitérnek hívják Biharmegyében azt a falut, hol e derék ember világra jött, s ez igénytelen hely, szülőföldje, bírja most is, késő napjaiban, egész szeretetét. A sitériek talán már egész könyvtárt bírnak, mit e férfi időszakonkénti ajándékozásai folytán nyertek. Mi is illy kellemes megbízást kaptunk most tőle ön által. Megrendeltük nevében 1) „a sítéri ref. lelkész urnak“ a Vasárnapi Ujságot, 2) „a sítéri fiú és leánygyermek tanítójának“ a Kertészeti Lapokat s 3) „a sítéri helység bírájának s előjárójának“ a Hirmondót. — E szép tett elmondása után csupán azon reményünket fejezzük meg ki, hogy ez ismételt ajándék az illetők halás elismerésével fog találkozni ezuttal is, s azon ohajtásunkat, hogy a nemeslelkű adakozó még sokáig örvendjen azok örömeinek, kiket évek óta tetteikben nyilatkozó rokonszenvével boldogít! — A ki pedig követésre méltó példát keres, az nézzen ide!

4378. Bécs. Petendi. A küldemény kezünkben van. Adni fogjuk; de miután a tárgy sem nem alkalomszerű, sem nem sürgetős, s egyéb közlendőnk háttérbe nem szoríthatjuk, időt nem szabhatunk. Kérjük, bízzék ön velünk együtt a körülményekre.

4379. Andrásfalva (Bukovina). G. L. — A czimszalagon látható négy bélyeg tanúsítja, hogy innen 4 szám küldetett el; a hiányzó kettőt tehát utközben szerette el magának valaki, a kinek nem volt hozzá joga. Most már lehetetlen azokat pótolnunk — példányaink elfogytak.

4380. Nagybánya. P. Zs. — Örömet szentelünk önnek egy külön „numerust.“ Ajánlatával azt mondta ki ön, a mi nekünk régóta tartalékgondolatunk. De szeretnénk önnek egyszer pusztá számokkal beszélni, kalkulálni — s meg vagyunk győződve, hogy akkor ön is azt mondaná, hogy a siker legalább is kétséges. Nagyobb árak, kisebb közönség, vagy: kisebb árak, nagyobb közönség — e kettő között kell választani. A V. Ujság — mint ön mondja — letette a szűrt s felvette az attilát. Ezután is ébren leszünk, s figyelni fogunk a kor s helyzet kívánatára. Elvünk a haladás és tökélyesedés, de ok nélkül nem változtatunk.

4381. Virághalmi urnak. Márt. 10-én intéztünk önhez egy levelet N. Démre. Tartózkodása előbbi helyéről elkéstünk.

4382. Velence. B.-hegyi. A közlemény tárgyhalmaz miatt késik, de utban van. 4383. Szamosujvár. S. G. Szivesen teljesítjük ön ohajtását s erre nézve utasítjuk a P. U. illető rovatára.

4384. Mester. . . Nem győzzük a sok farsangi tudósítást, ha még egy rövidítjük is. Ne csodálkozzék rajta, ha a többivel együtt az ön sorai is hiában jártak meg Pestet. Adjuk meg a bójtnak is a magaét.

HETI NAPTÁR.

Hó- és hetinap	Katholik. és Protest. naplár	Gör.-oros naplár	Nap- kelet nyug.		Izraelit. naplár	Hold- kelet nyug.	
			ó.	p.		ó.	p.
Márczius			Márt. (ó)		Wad.		
13 Vasárnap	B1 Rozina sz.	B1 Inv.	1 D 1	6 20	6 0	7	11 1 3 14
14 Hétfő	Mathild kir.	Mathild	2 Theod.	6 17	6 2	8	0 22 4 1
15 Kedd	Krist. Long.	Kristóf	3 Eutropius	6 15	6 3	9	1 48 4 45
16 Szerda	Eus. Kant. †	Cyr. Ábr.	4 Gerasim	6 13	6 4	10	3 14 5 3
17 Csütört.	Getrud szüz	Gertrud	5 Konon v.	6 11	6 5	11 Eszt b.	4 37 5 25
18 Péntek	Jéz. sz. töv. †	Sánd. Ed.	6 42 vértan.	6 9	6 8	12	5 58 5 42
19 Szomb.	József †	József	7 Chersonin	6 6	6 10	13 S. Zah.	7 16 6 2

Holdnegyed: ☾ Holdtölte 18-án 11 óra 1 perczkor este.

TARTALOM.

John Bright (arckép). — Mátrai szellő. Somogyi Gyula. — Magamra állók. Medgyes Lajos. — Az ország titka (folyt.) P. Szathmári Károly. — Daruvári fürdő és környéke (képpel). H. J. — Az egyetemi egyház Pesten (képpel). Zombory G. — 1632-ik esztendőben kelt záloglevél. Közl. Kalmár István. — Látogatás egy németországi parasztgazdánál. Kubinyi Agoston. — Iparos hazánkfiak Észak-Amerikában. Cserépy. — Tarhaz: A timsó, mint tüzelés szer. Pápai B. — Irodalom és művészet. Ipar, gazdaság, kereskedés Közintézetek, egyletek. Jótékonyaságok. Mi újság? Egyveleg. Színházi napló. Szerkesztői mondanivaló. Heti naptár.

— Politikai Ujdonságok 10. számának fötartalma: Mennyi minden történhetik egy hét alatt. — Heti krónika. Vidéki közlemények: Komárom, H.-Szoboszló, Sopron, Erdély (S.-Udvarhely), Szatmár, Somogy, Pótharasz, Szolnok stb. Rendés rovatok.

Uj előfizetési felhívás

VASÁRNAPI UJSÁG és POLITIKAI UJDONSÁGOK
négy vagy tíz hónapi folyamára.

A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt
mártius—junius (helyben házhozhozással vagy postán) . . . 3 ft. — kr. ujp.
mártius—december „ „ „ „ „ „ „ „ „ „ 7 „ 20 „ „

☞ A penzes levelek bérmentes küldése kéretik. — Tíz előfizetett példányra egy tiszteletpéldánnyal szolgálunk.

A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok kiadó-hivatala
(Pest, egyetem-utca 4. szám).

Felelős szerkesztő: Pákh Albert (lak. uri-utca 12. sz.)